UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

1 päivänä heinäkuuta 2010 *

Asiassa T-62/08,

ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA, kotipaikka Terni (Italia), edustajinaan asianajajat T. Salonico, G. Pellegrino, G. Pellegrino ja G. Barone,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään C. Giolito ja G. Conte,

vastaajana,

joka koskee vaatimusta kumota valtiontuesta C 36/A/06 (ex NN 38/06), jota Italia on myöntänyt yrityksille ThyssenKrupp, Cementir ja Nuova Terni Industrie Chimiche, 20.11.2007 tehty komission päätös 2008/408/EY (EUVL L 144, s. 37),

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras (esittelevä tuomari) sekä tuomarit M. Prek ja V. M. Ciucă,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.7.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat

1 Italian tasavalta kansallisti sähköalan 6.12.1962 annetulla lailla nro 1643 (GURI nro 316, 12.12.1962, s. 5007; jäljempänä laki nro 1643/62), jolla perustettiin Ente nazionale per l'energia elettrica (ENEL), jolle siirrettiin sähköntuotantoalalla toimivat

yritykset. Italian tasavalta antoi tällä lailla ENELille tietyin poikkeuksin monipoliaseman harjoittaa maan alueella sähköenergian tuotanto-, tuonti- ja vienti-, siirto-, jalostus-, jakelu- ja myyntitoimintaa tuotannon alkuperästä riippumatta.

2 Siten lain nro 1643/62 4 §:n 6 momentin mukaan pääasiallisesti omaa kulutusta varten sähköä tuottavat yritykset (jäljempänä omaan käyttöön tuottajat) jätettiin sähköalan kansallistamisprosessin ulkopuolelle.

3 Kyseiseen aikaan Terni oli terästeollisuudessa, kemianteollisuudessa ja sementinvalmistuksessa toimiva osakeyhtiö, jonka suurin osakkeenomistaja oli valtio. Sillä oli omistuksessaan ja käytössään myös vesivoimalaitoksia, joissa tuotettu energia käytettiin pääasiallisesti sen omissa tuotantoprosesseissa.

4 Koska Ternillä oli strategista merkitystä maan energiahuollossa, sen vesivoiman tuotantoa harjoittava osa kansallistettiin, vaikka tällä yrityksellä oli omaan käyttöön tuottajan asema.

5 Italian tasavalta myönsi lain nro 1643/62 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin, Terni : Società per l'Industria e l'Elettricità SpA -nimisen yhtiön harjoittamiin toimintoihin käytetyn omaisuuden ENELille siirtämisestä 21.8.1963 annetulla tasavallan presidentin asetuksella nro 1165 (GURI nro 230, Supplemento ordinario, 31.8.1963, s. 58; jäljempänä asetus nro 1165/63) Ternille korvauksen sen omaisuuden siirtämisestä myöntämällä sille alennetun sähkötariffin (jäljempänä Terni-tariffi) vuosiksi 1963–1992.

6 Terni jaettiin vuonna 1964 kolmeen yhtiöön, terästä valmistavaan Terni Acciai Specialiin, kemianteollisuudessa toimivaan Nuova Terni Industrie Chimicheen ja sementtiä valmistavaan Cementiriin (jäljempänä yhdessä entiset Terni-yhtiöt). Nämä yhtiöt on sittemmin yksityistetty ja myyty ThyssenKruppille, Norsk Hydrolle ja Caltagironelle; näistä liiketoimista seurasi ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA:n, Nuova Terni Industrie Chimiche SpA:n ja Cementir SpA:n, jotka ovat voineet jatkaa Terni-tariffin käyttöä, perustaminen.

7 Italian tasavalta jatkoi säännöksistä uuden kansallisen energiasuunnitelman uudistamiseksi: institutionaaliset näkökohdat, vesivoimalaitokset ja voimalinjat, hiilivedyt ja maalämpöenergia, tuotanto omaan käyttöön ja verotukselliset säännökset 9.1.1991 annetulla lailla nro 9 (GURI nro 13, 16.1.1991, Supplemento ordinario, s. 3; jäljempänä laki nro 9/91) vesivoiman tuotantoa koskevien konsessiosopimusten (jäljempänä vesivoimakonsessiot), joiden nojalla julkisia vesivaroja sähköntuotantoon käyttävät yhtiöt toimivat, voimassaoloaikaa 31.12.2001 saakka.

8 Kyseisen lain 20 §:n 4 momentin mukaan Italian tasavalta jatkoi myös Terni-tariffin soveltamisaikaa 31.12.2001 saakka. Myös siitä säädettiin, että seuraavien kuuden vuoden aikana (2002–2007) entisille Terni-yhtiöille toimitetun subventoidun sähkön määrän piti vähentyä vaiheittain niin, että tariffiedun soveltamisesta luovuttaisiin vuoden 2007 loppuun mennessä.

9 Italian viranomaiset ilmoittivat laista nro 9/91 komissiolle, joka teki 6.8.1991 vastustamatta jättämistä koskevan päätöksen (valtiontukea NN 52/91 koskeva päätös, jäljempänä 6.8.1991 tehty päätös).

10 Italian tasavalta jatkoi vesivoimakonsessioiden voimassaoloaikaa sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetusta direktiivistä 96/92/EY 16.3.1999 annetulla asetuksella (decreto legislativo) nro 79 (GURI nro 75, 31.3.1999, s. 8; jäljempänä asetus nro 79/99). Mainitun asetuksen 12 §:n 7 ja 8 momentissa säädettiin seuraavaa:

”7. Konsessioiden, jotka ovat päättyneet tai päättyvät viimeistään 31.12.2010, voimassaoloaikaa jatketaan mainittuun päivään saakka, ja kyseisten konsessioiden haltijat voivat tarvitsematta hallinnollista päätöstä jatkaa toimintaa ilmoittamalla siitä konsession myöntäneelle hallintoviranomaiselle 24 päivässä tämän asetuksen voimaantulosta – –.

8. Niiden konsessioiden osalta, joiden voimassaoloaika päättyy 31.12.2010 jälkeen, sovelletaan konsession antamista koskevassa päätöksessä säädettyjä voimassaoloajan päättymistä koskevia ehtoja.”

11 Italian tasavalta jatkoi Terni-tariffin soveltamisaikaa uudelleen vuoteen 2010 saakka taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen kehityksen toimintasuunnitelmaan liittyvistä kiireellisistä säännöksistä 14.3.2005 annetun asetuksen (decreto legislativo) nro 35 (GURI nro 62, 16.3.2005, s. 4), joka muutettiin 14.5.2005 annetuksi laiksi nro 80 (jäljempänä laki nro 80/05) 11 §:n 11 momentilla ja säännöstä sovellettiin 1.1.2005 alkaen (jäljempänä riidanalainen toimi). Laissa nro 80/05 täsmennetään, että entisiin Terni-yhtiöihin sovelletaan vuoteen 2010 asti samoja toimitusmääriä (kolmelle yhtiölle yhteensä 926 GWh) ja hintoja (1,32 eurosenttiä/kWh) kuin 31.12.2004. Hieman tämän jälkeen vesivoimakonsessioiden voimassaoloaikaa jatkettiin 23.12.2005 annetulla lailla nro 266 yleisesti vuoteen 2020 saakka.

12 Komissio sai toisen asian tutkinnan yhteydessä tiedon tästä jatkamistoimesta ja pyysi Italian viranomaisilta 23.12.2005 päivätyllä kirjeellä tietoja, jotka sille toimitettiin 24.2.2006 päivätyllä kirjeellä, jota seurasivat 2.3.2006 ja 27.4.2006 päivätyt kirjeet.

13 Komissio ilmoitti Italian tasavallalle 19.7.2006 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu menettely. Tämä päätös julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL C 214, s. 5), ja komissio kehotti ulkopuolisia, joita asia koskee, esittämään riidanalaista toimea koskevat huomautuksensa.

14 Italian tasavalta esitti huomautuksensa 25.10.2006 päivätyllä kirjeellä ja toimitti lisätietoja 9.11.2006 ja 7.12.2006 päivätyillä kirjeillä.

15 Komissio sai huomautuksia ulkopuolisilta, joita asia koskee, ja ilmoitti niistä Italian viranomaisille, jotta nämä saisivat mahdollisuuden reagoida. Italian tasavallan huomautukset toimitettiin komissiolle 22.12.2006 päivätyllä kirjeellä.

16 Komissio pyysi 20.2.2007 päivätyllä kirjeellä lisätietoja, jotka Italian viranomaiset toimittivat sille 16.4.2007, 10.5.2007 ja 14.5.2007 päivätyillä kirjeillä.

17 Komissio teki 20.11.2007 päätöksen valtiontuesta C 36/A/06 (ex NN 38/06), jota Italia on myöntänyt yrityksille ThyssenKrupp, Cementir ja Nuova Terni Industrie Chimiche (EUVL 2008, L 144, s. 37; jäljempänä riidanalainen päätös).

18 Riidanalaisen päätöksen 163 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Komissio toteaa, että [Italian tasavalta] on sääntöjenvastaisesti, EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa rikkoen, pannut täytäntöön laiksi [nro 80/05] muutetun asetuksen nro 35/2005 11 §:n 11 momentin, jolla kolmeen entiseen Terni-yhtiöön sovellettavaa alennettua sähkötariffia muutetaan ja sen voimassaoloa jatketaan vuoteen 2010. Komissio katsoo, että kyseiseen toimenpiteeseen, joka on puhtaasti toimintatukea, ei voida soveltaa mitään EY:n perustamissopimuksessa määrätyistä poikkeuksista, joten se ei sovellu yhteismarkkinoille. Siksi kyseisen toimenpiteen osia, joita ei ole vielä myönnetty tai maksettu, ei saada panna täytäntöön, ja jo myönnetty tuki on perittävä takaisin. Summat, joihin tuensaajilla olisi vuosina 2005, 2006 ja 2007 ollut lain [nro 9/91] nojalla oikeus, voidaan vähentää takaisin perittävästä kokonaissummasta.”

19 Riidanalaisen päätöksen päätösosa sisältää seuraavat säännökset:

”*1 artikla*

1. Valtiontuki, jonka [Italian tasavalta] on pannut täytäntöön ThyssenKruppin, Cementirin ja Nuova Terni Industrie Chimichen hyväksi, ei sovellu yhteismarkkinoille.

2. Samaten valtiontuki, jota [Italian tasavalta] on myöntänyt mutta ei vielä maksanut ThyssenKruppille, Cementirille ja Nuova Terni Industrie Chimichelle, on yhteismarkkinoille soveltumaton, eikä sitä saa panna täytäntöön.

2 artikla

1. [Italian tasavallan] on perittävä 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tuki tuensaajilta takaisin.

_ _”

Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten vaatimukset

20 Kantaja on nostanut käsiteltävänä olevan kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 6.2.2008 toimittamallaan kannekirjelmällä.

21 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– toteaa riidanalaisen päätöksen lainvastaiseksi ja kumoaa sen kokonaisuudessaan

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut

– tarpeen vaatiessa velvoittaa komission esittämään unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 64 ja 66 artiklan mukaisesti Italian viranomaisten syyskuussa ja marraskuussa 1991 lähettämät ja vastaanottamat ilmoitukset sekä ryhtyy muihin tarpeellisina pitämiinsä prosessinjohtotoimiin ja asian selvittämistoimiin

tai toissijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin siinä

– todetaan, että Italian tasavalta on pannut täytäntöön kantajan, Cementirin ja Nuova Terni Industrie Chimichen hyväksi tuen EY 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti

– todetaan, että määrät on perittävä takaisin kantajalta, Cementiriltä ja Nuova Terni Industrie Chimicheltä, ja tämän seurauksena

– määrätään, että Italian tasavallan on viipymättä perittävä takaisin nämä määrät korkoineen

tai vielä toissijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin siinä säädetään, että Italian tasavallan on viipymättä perittävä takaisin tuki korkoineen, sillä perusteella, että tällainen takaisin perintä on luottamuksensuojaa koskevan yleisen periaatteen vastainen.

22 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

23 Kantaja vetoaa neljään kanneperusteeseen, joista ensimmäinen koskee EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista, toinen olennaisten menettelymääräysten ja EY 87 ja EY 88 artiklan rikkomista sen vuoksi, että Italian viranomaisten esittämää taloudellisista selvitystä on arvioitu ilmeisen virheellisesti, kolmas EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomista ja neljäs [EY 88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) 14 artiklan 1 kohdan rikkomista ja luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista.

EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste

Asianosaisten lausumat

24 Kantaja väittää, että komission on virheellisesti luokitellut riidanalaisen toimen valtiontueksi ja siten katsonut, että mainitusta toimesta olisi pitänyt ilmoittaa sille.

25 Se mainitsee, että jäsenvaltioiden suorittamia korvaamistoimia yrityksille aiheutettujen vahinkojen korjaamiseksi ei pidetä valtiontukina, minkä komissio itse myöntää riidanalaisen päätöksen 70 perustelukappaleessa.

26 Esillä olevassa asiassa Ternin vahingoksi vuonna 1962 suoritettu poikkeuksellinen pakkolunastus saattoi sen selkeästi epäedulliseen kilpailuasemaan suhteessa kilpailijoihinsa, mistä syystä lainsäätäjä joutui tämän vakavan syrjinnän lievittämiseksi ottamaan Ternin osalta käyttöön muille yrityksille, joiden omaisuutta oli pakkolunastettu, myönnetystä kertaluonteisesta taloudellisesta korvauksesta täysin poikkeavan korvaamistavan ja näin ”olla järkyttämättä sisäistä tasapainoa tässä yrityksessä”, jonka olisi lain mukaan pitänyt jäädä kansallistamisen ulkopuolelle.

27 Lailla nro 1643/62 myönnettiin siis Ternille oikeus saada tietyn aikaa taloudellista korvausta erityisen sähköntoimitustariffin, jolla se saatettiin virtuaaliseen omaan käyttöön tuottajan asemaan, muodossa pakkolunastushetkellä vaikeasti arvioitavissa

olevien, sähkön hintakehityksen aiheuttamien mahdollisten pitkän aikavälin lisävahinkojen korvaamiseksi ja sen vaikutusten jatkuvaksi neutraloimiseksi.

28 Asetuksella nro 1165/63 säädettiin tämän joustavan korvaamistavan, jolla säilytettiin Ternin ja muiden omaan käyttöön tuottajien, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, välillä syrjimätön asetelma, mukaisesti, että Terni-tariffilla on oltava sama voimassaoloaika kuin omaan käyttöön tuottajille, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, annetuilla vesivoiman talteenottokonsessioilla eli sen voimassaoloaika päättyy 31.12.1992, jolloin Ternin vesivoimatoimialan pakkolunastuksen syrjivät vaikutukset ovat todennäköisesti lakanneet. Ternin olisi pitänyt vuoden 1992 lopussa menettää konsessiot, joilla sallittiin vesivarojen hyödyntäminen sähkön omaan käyttöön tapahtuvaa tuotantoa varten.

29 Näin määritetty vahingonkorvaus on siis seurausta kolmesta seikasta: sähkön määrästä, sen hinnasta ja toimen kestosta. Vain ensimmäinen näistä seikoista vahvistettiin lopullisesti Ternin vuoden 1961 kulutuksen ja jo tehtyihin, mutta vuonna 1962 vielä loppuun saattamatta oleviin, investointeihin liittyvän kulutuksen kasvua koskevan arvion perusteella. Hintaa ei aseteta, vaan sen määrittämiseksi otetaan käyttöön laskutapa, koska vain hinnan joustavuus mahdollistaa valitun vahingonkorvaustavan logiikan noudattamisen. Soveltamisaika määritettiin 30 vuodeksi, joka ei perustu siihen, että tämä kesto mahdollistaisi pakkolunastetun omaisuuden arvon kattamisen, vaan koska se on vertailua niihin omaan käyttöön tuottajiin, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, koskevan kriteerin mukaisesti sama kuin vesivoimakonsessioiden voimassaoloaika, minkä komissio myöntää riidanalaisen päätöksen 18 ja 77 perustelukappaleessa.

30 Tavoitteesta säilyttää mahdollisuuksien mukaan Ternin ennen pakkolunastusta vallinneet taloudelliset olosuhteet ja tasapaino pidettiin kiinni myös Italian perustuslaillisten periaatteiden, esillä olevassa asiassa syrjimättömyyden periaate ja pakkolunastuksen jälkeen suoritettavaa todellista, soveltuvaa ja asianmukaista korvausta koskeva

periaate, sekä EY 4 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn vapaan kilpailun suojaamista koskevan unionin oikeuden periaatteen nojalla.

31 Tämä korvaamistapa on myös sopusoinnussa Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) lisäpöytäkirjan 1 artiklan mukaisten periaatteiden sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa.

32 Komissio väittää virheellisesti, että tämän järjestelmän keston kaikenlainen jatkaminen merkitsisi alkuperäisen korvaamistavan muuttamista, joka muuttaa riidattomasti ja poikkeuksetta vahingonkorvauksen luonnetta hyvityksenä. Vahingonkorvauksen luonteen mahdollista muuttumista tariffitoimen jatkamisen seurauksena on arvioitava siten, että otetaan huomioon edellä mainittu tavoite, siten kuin se on määritelty edellä.

33 Kantaja esittää, että ENELin, paikallisten sähköyhtiöiden ja sähköenergiaa omaan käyttöön tuottavien yritysten suhteiden järjestämisestä suuria vesivoimapatoja koskeviin konsessioihin liittyen 7.8.1982 annetulla lailla nro 529 (GURI nro 222, 13.8.1982, s. 5771) ja lain nro 9/91 24 artiklalla jatkettiin 31.12.2001 saakka olemassa olevien konsessioiden haltijoiden hyväksi vuoden 1992 lopussa päättyviä vesivoiman talteenottoa koskevien konsessioiden voimassaoloaikaa ja että tämä täysin poikkeuksellinen ja kansallistamisen suorittamisen aikaan varmuudella ennakoimaton uudistaminen nosti Terniä varten kehitetyn vahingonkorvaamistavan käyttöönottoa koskevan ongelman uudelleen esiin. Lainsäätäjä päätti lailla nro 1643/62 ja asetuksella nro 1165/63 määritellyn vahingonkorvaamistavan mukaisesti ja Ternin ja muiden omaan käyttöön tuottajien yhdenvertaisen aseman säilyttämiseksi jatkaa Terni-tariffin soveltamisaikaa 31.12.2001 saakka lain nro 9/91 20 §:n 4 momentin säännöksellä.

34 Kantaja huomauttaa, että toisin kuin komissio väittää, lain nro 9/91 20 §:ään, jossa säädetään Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisesta, sisältyy kaksi nimenomaista ja yksi epäsuora viittaus omaan käyttöön tuottajiin, mikä vahvistaa sen, että mainitun tariffin soveltamisajan jatkaminen oli Italian valtiolle pakollinen toimi lailla nro 1643/62 säädetyn korvaamistavan täytäntöön panemiseksi.

35 Se korostaa vielä, että komissio päätti 6.8.1991 tekemällään päätöksellä olla vastustamatta lain nro 9/91 soveltamista. Lisäksi komissio ei sen jälkeen, kun se oli pyytänyt Italian tasavallalta tarkempia tietoja ”Ilva-nimiselle yhtiölle [Ternin seuraaja] alennettuna sähkötariffina mahdollisesti myönnetystä tuesta” ja saanut vastaukset, joilla selvennettiin alennetun tariffin todellista korvausluonnetta, aloittanut tätä asiaa koskevaa menettelyä. Tästä seuraa kantajan mukaan, että komissio hyväksyi toteamuksen siitä, että tämä jatkaminen oli Ternille lailla nro 1643/62 ja asetuksella nro 1165/63 myönnetyn korvauksen lainmukaista jatkamista ja että tästä syystä valtiontukia koskeva unionin säännöstö ei koskenut tätä tariffijärjestelmää.

36 Kantaja huomauttaa, että vesivoimakonsessioita jatkettiin uudelleen 31.12.2010 saakka asetuksen nro 79/99 12 §:n 7 momentilla, kun taas Terni-tariffin voimassaoloaikaa ei samassa yhteydessä jatkettu, koska lailla nro 9/91 säädetyllä voimassaoloajan jatkamisella oli myös otettu käyttöön vaiheittainen järjestelmä erikoisjärjestelyistä luopumiseksi, jonka oli määrä käynnistyä silloin, kun vesivoimakonsessiot päättyvät (eli vuoden 2001 lopussa), ja päättyä vuoden 2007 lopussa. Lisäksi myös asetuksella nro 79/99 toteutetun sähkömarkkinoiden vapauttamisen piti ennusteiden mukaan mahdollistaa se, että entiset Terni-yhtiöt saavat vapautetuilta markkinoilta sähköä kilpailukykyisellä hinnalla, joka vastaa niille siinä tapauksessa, että ne olisivat saaneet pitää pakkolunastetut laitoksensa, aiheutuneita tuotantokustannuksia.

37 Sähkömarkkinoiden vapauttaminen ei ollut kuitenkaan vuonna 2005 tuottanut toivottuja myönteisiä kilpailuvaikutuksia, ja entiset Terni-yhtiöt olivat uudelleen epäedullisessa asemassa verrattuna niihin omaan käyttöön tuottajiin, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, minkä vuoksi lainsäätäjä ryhtyi riidanalaiseen toimeen. Kantajan mukaan on selvää, että kantajalla ja muilla entisillä Terni-yhtiöillä oli silloin, kun Italian tasavalta päätti jatkaa, nyt vuoteen 2010 saakka, vesivoimakonsessioiden voimassaoloaikaa uudelleen, oikeus siihen, että Terni-tariffin voimassaoloaika jatkuu, vaikka tämä toimi ei laajuudeltaan ja kestoltaan vastannut mainittuja konsessioita. Loppujen lopuksi riidanalaisella toimella säilytettiin ennallaan vahingonkorvauksen, joka perustui siihen, että Terniä kohdeltiin virtuaalisena omaan käyttöön tuottajana, alkuperäinen logiikka.

38 Kantaja korostaa, että tämä virtuaalisen omaan käyttöön tuottajan asema säilyi ajan kuluessa käytössä muita tarkoituksia varten, erityisesti kun Italiassa otettiin käyttöön sähkötariffin komponentti, jota kutsuttiin nimellä ”lämpölisämaksu”, josta Terni kaikkien muiden omaan käyttöön tuottajien tapaan vapautettiin. Lisäksi kantajan mukaan sekä Corte suprema di cassazione (Italian ylin yleinen tuomioistuin) että Consiglio di Stato (Italian ylin hallintotuomioistuin) ovat neutraaleina ajankohtina asioissa, joiden kohde eroaa täysin nyt esillä olevan asian kohteesta, antamissaan tuomioissa virallisesti tunnustaneet erityisen parallelismin ja virtuaalisen omaan käyttöön tuottajan kriteerin, jotka ovat Terni-tariffin perusta, logiikan. Nämä kaksi ylintä tuomioistuinta ovat vahvistaneet, että myös vuoden 1992 jälkeen Ternin ENELille maksaman sähkötariffin oli koostuttava samoista elementeistä kuin muiden omaan käyttöön tuottajien kustannusten. Komission vastustava näkemys, jonka mukaan tällä tulkinnalla ei ole merkitystä, koska se ei koske asetusta nro 1165/63 vaan vain lakia nro 9/91, on tarpeettoman muodollinen ja totuudenvastainen, koska näissä tuomioissa tehdyt päätelmät perustuvat nimenomaan Ternille kansallistamisen yhteydessä myönnetyn vahingonkorvauksen erityiseen logiikkaan ja erityisesti lain nro 1643/62 4 §.n ja asetuksen 1165/63 7 ja 8 §:n tulkintaan.

39 Kantajan mielestä komission kanta ilmentää ristiriitaisuuksia niin riidanalaisessa päätöksessä itsessään kuin sen ja vastineen välillä.

40 Kantaja väittää, että komission väite, jonka mukaan ”määrien ja mekanismin kaikenlaisella jälkikäteisellä muuttamisella muutetaan välttämättä toimen luonnetta”, on ilmeisessä ristiriidassa niiden komission itsensä tunnustamien seikkojen kanssa, että voimassaolon jatkamisten logiikkana on ”kohdella Terniä samalla tavalla kuin vesivoimalaitoksia, joiden [konsessiosopimukset] oli uusittu” (riidanalaisen päätöksen 92 perustelukappale), että alkuperäinen kesto oli asetettu vesivoimakonsessioiden päättymisajankohdan perusteella (riidanalaisen päätöksen 77 perustelukappale) tai että Italian lainsäätäjän vuonna 1962 valitsema korvaamistapa oli perusteltu siltä osin kuin se mahdollisti ”Ternille mahdollisesti aiheutuvan suuremman vahingon neutraloimisen, jos energian hinta ajan myötä nousee” (riidanalaisen päätöksen 73 perustelukappale).

41 Viimeksi mainittu väite merkitsee sen implisiittistä tunnustamista, että Ternin pakkolunastuksen vuoksi kärsimä vahinko on läheisessä yhteydessä etuun, jonka muut omaan käyttöön tuottajat voivat saada sähköntoimituskustannuksissa, ja siitä syystä on myönnettävä, että korvauksen suorittamisen ajallinen jatkaminen, joka on kytketty konsessioiden päättymispäivän myöhentämiseen, ei merkitse uutta toimea (eikä uutta korvaamistapaa) vaan ainoastaan alkuperäisen toimen asianmukaista täytäntöönpanotoimea.

42 Ainoa syy, jonka vuoksi komissio kyseenalaistaa riidanalaisessa päätöksessä Ternitariffin soveltamisajan jatkamisen vahingonkorvausluonteen, perustuu aikaelementtiin, mikä ilmentää erittäin muodollista lähestymistapaa, joka ei ole sopusoinnussa Italian oikeusjärjestykseen kuuluvien tulkintaperusteiden, joissa tunnustetaan lainsäätäjän tarkoituksen merkitys, kanssa eikä ole komission käytännössä ja unionin

oikeuskäytännössä erityisesti EY:n perustamissopimuksen säännöksiä sovellettaessa käytetyn ”sisällöllisen arvioinnin” mukainen.

43 Kantaja väittää, että kun tunnustetaan, että vahingonkorvaus ei koostu pakkolunastetun omaisuuden arvioimisesta nykyarvoon vaan sillä on virtuaalisen omaan käyttöön tuottajan aseman merkitsemän logiikan mukaisesti tarkoitus säilyttää sähkön hinnan osalta Ternin taloudellinen ja rahoituksellinen tasapaino, ei voida väittää, että yhden tämän päämäärän saavuttamiseksi määritellyistä muuttujista olisi pysyttävä muuttumattomana, jos sitä muuttujaa, jonka perusteella se alun perin määriteltiin, muutetaan. Tämä merkitsee kantajan mukaan sitä, että samoin kuin Ternille toimitetun sähkön hinnan (eli Terni-tariffin) oli määrä seurata ENELin tariffien kehitystä, oikeutta tämän tariffin soveltamiseen muutettiin sen vuoksi, että vesivoimakonsessioiden päättymisaikaa, joksi oli määritetty 31.12.2001, muutettiin. Ainoa ero on, että kun hinnan vaihtelusta oli selvästi ja nimenomaisesti säädetty asetuksen nro 1165/63 8 §:ssä, koska ENELin käyttämien hintojen vaihtelu oli tavanomainen ja silloin, kun tämä säännös annettiin, ennakoitavissa ollut tapahtuma, keston vaihtelua ei mainittu nimenomaisesti, koska kukaan ei voinut 30 vuotta aikaisemmin ennakoida, että lainsäätäjä päättäisi jatkaa konsessioiden voimassaoloaikaa.

44 Kantajan mukaan komissio tekee vielä toisen päättelyvirheen, kun se väittää, että jos Terni ei ole saanut täyttä korvausta, sen olisi pitänyt riitauttaa asia lain nro 1643/62 5 §:n 5 momentin nojalla. Komissio ei ota huomioon sitä, että koska alennetun tariffin myöntämisessä Ternille käytetty menetelmä on hyvin erikoinen ja joustava, sillä ei voinut olla mitään intressiä kyseenalaistaa tämän tariffin asianmukaisuutta. Kantaja lisää, että kyseessä olevaa säännöstä sovellettiin vain tapauksissa, joissa pakkolunastaminen oli korvattu ”etuuksilla” eikä alennetulla tariffilla, kuten Ternin tapauksessa.

45 Komissio katsoo, että kantajan esittämä kanneperuste on hylättävä sillä perusteella, että se perustuu virheelliseen oletukseen, ja kiistää, että sen tässä asiassa omaksuma kanta olisi millään lailla ristiriitainen.

46 Se huomauttaa, että riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että Terni-tariffi myönnettiin täsmällisesti asetuksen nro 1165/63 6 §:n säännösten mukaan määräajaksi eli 31.12.1992 saakka. Näistä säännöksistä ilmenee selvästi, että mainittu tariffi myönnettiin Ternille vahingonkorvauksena yhdellä kertaa määritetyksi kaudeksi silloin, kun pakkolunastus suoritettiin, ja että tätä määräaikaa asetettaessa otettiin luultavasti huomioon Ternin vesivoimakonsessioiden jäljellä oleva kesto, joka oli keskeinen seikka pakkolunastetun konsession arvon määrittämisessä.

47 Komissio väittää, että asetuksessa nro 1643/62 tai laissa nro 1165/63 ei ole millään tavoin sidottu Terni-tariffin soveltamisaikaa eräänlaisella dynaamisella viittauksella muiden omaan käyttöön tuottajien, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, vesivoimakonsessioiden tulevaan voimassaoloaikaan, ja säädetty mainitun tariffin voimassaoloajan automaattisesta pidentämisestä, jos nämä konsessiot uudistetaan tai niiden voimassaoloaikaa jatketaan. Vaikka komission mukaan on mahdollista, että Italian lainsäätäjä ajatteli muiden vesivoimakonsessioiden päättymistä, kun se määritti Terni-tariffin soveltamisajan, ei voida kiistää sitä, että lain nro 1643/62 tekstistä ilmenee vain lainsäätäjän päätös suorittaa Ternille vahingonkorvaus (vesivoimakonsession pakkolunastamisesta) kertakorvauksen sijasta toimittamalla sähköä tietyn (viimeksi asetuksella nro 1165/63 määritetyn) jakson ajan edullisemmalla hinnalla.

48 Se korostaa, että italialaisen oikeuskäytännön mukaan hermeneuttinen kriteeri, jonka mukaan lakia on tulkittava sanojen oman merkityksen mukaisesti, on ensisijainen kaikkiin muihin kriteereihin nähden silloin, kun lain sanamuoto on yksiselitteinen.

49 Komission kannattama asetuksen nro 1165/63 lukemistapa ei voi missään tapauksessa olla ristiriidassa kantajan mainitsemien Corte suprema di cassazionen ja Consiglio di Staton tuomioiden kanssa. Nämä tuomiot eivät perustu mainitun asetuksen alkuperäiseen tekstiin vaan säännöstöön, jota sovellettiin sen jälkeen, kun Terni-tariffin voimassaoloaikaa oli jatkettu lailla nro 9/91. On ilmeistä, että näissä tuomioissa viitataan lain nro 1643/62 ja asetuksen nro 1165/63 säännöksiin vain siltä osin kuin niiden voimassaoloaikaa oli lailla nro 9/91 jatkettu tai säädetty, että niitä sovelletaan myös 31.12.1992 tapahtuneen voimassaoloajan päättymisen jälkeen. Komissio väittää, että nämä tuomiot puhuvat kantajan näkemystä vastaan.

50 Lain nro 9/91 osalta riidanalaisesta päätöksestä ilmenee vain, että komissio ymmärsi Italian viranomaisten antamien tietojen perusteella, että Terni-tariffin soveltamisajan jatkamista vuoteen 2001 saakka (siten, että siitä vaiheittain luovutaan vuosien 2002–2007 aikana) koskevan päätöksen tekemisessä otettiin huomioon vesivoimakonsessioiden lähes samanaikainen jatkaminen. Kyseessä olevasta lakitekstistä ilmenee kuitenkin selkeästi, ettei siinä sidottu Terni-tariffin soveltamisaikaa muiden omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden voimassaoloaikaan ja että väite, jonka mukaan Terni-tariffin voimassaoloajan jatkaminen oli ”välttämätön” toimi, on lain nro 1643/62 ja asetuksen nro 1165/63 sisällön perusteella selvästi perusteeton.

51 Ei ole myöskään mitään syytä katsoa, että vuonna 2005 myönnetty mainitun tariffin soveltamisajan jatkaminen riidanalaisella toimella olisi erityisesti sidoksissa konsessioille kuusi vuotta aikaisemmin asetuksella nro 79/99 myönnettyyn voimassaoloajan pidennykseen. Sen lisäksi, ettei riidanalaisen toimen tekstiin sisälly mitään tällaista viittausta, on vaikea ymmärtää, miksi lainsäätäjä olisi odottanut kuusi vuotta ennen mainitun tariffin soveltamisajan jatkamista, jos sen todellisena tarkoituksena oli sitoa Terni-tariffi vesivoimakonsessioille asetettuun uuteen voimassaoloaikaan. Tämän epäyhtenäisyyden osoittaa se, että lailla nro 266/2005 myönnettiin muutamia kuukausia Terni-tariffin voimassaoloajan jatkamisen jälkeen vesivoimakonsessioiden uusi pidennys (vuoteen 2020 saakka) säätämättä kuitenkaan vastaavasti Terni-tariffin soveltamisajasta.

52 Sen sijaan laista nro 80/05 ilmenee selvästi, että etutariffien, kuten Terni-tariffin, soveltamisajan jatkaminen on tapahtunut yleisesti sen vuoksi, että ”kyseisten yritysten tuotantoa voitaisiin kehittää ja järjestää uudelleen”, minkä tavoitteen Italian viranomaiset ovat hallinnollisen menettelyn aikana nimenomaisesti myöntäneet.

53 Komissio esittää, että jos asetuksessa nro 1165/63 olisi säädetty Terni-tariffin soveltamisajan automaattisesta jatkamisesta siinä tapauksessa, että muiden omaan käyttöön tuottajien konsessioita jatketaan, tämä olisi ollut sen periaatteen vastaista, jonka mukaan vahingonkorvaus omaisuuden pakkolunastamisesta on määritettävä omaisuuden pakkolunastushetken mukaisen arvon (joka konsession pakkolunastuksen tapauksessa riippuu myös sen jäljellä olevasta kestosta) perusteella. Kun mainitun korvauksen määrä on määritetty siten, että pakkolunastetun omaisuuden arvo otetaan huomioon, sitä ei voida jälkikäteen muuttaa omaisuuden arvon myöhempien vaihtelujen (nousu tai lasku) perusteella lainsäädännön tai asetusten muuttamisen jälkeen.

54 Ternille suoritettavan vahingonkorvauksen suorittamistavan valinta ei merkitse rajoittamatonta tai jatkuvaa oikeutta alennetun tariffin säilyttämiseen, ja komissio toteaa, ettei se ymmärrä, miltä osin kantajan esittämä tulkinta olisi vahvistettu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

55 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan toimenpiteen luokitteleminen perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi tueksi edellyttää, että kaikki kyseisessä määräyksessä tarkoitetut edellytykset täyttyvät (ks. asia C-142/87, Belgia v. komissio, ns. Tubemeuse-tapaus, tuomio 21.3.1990, Kok., s. I-959, Kok. Ep. X, s. 387, 25 kohta ja

yhdistetyt asiat C-341/06 P ja C-342/06 P, Chronopost ja La Poste v. Ufex ym., tuomio 1.7.2008, Kok., s. I-4777, 121 kohta).

56 Ensinnäkin kyseessä on oltava valtion toimenpide tai valtion varoilla toteutettu toimenpide. Kyseisen toimenpiteen on toiseksi oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Kolmanneksi toimenpiteellä on annettava etua sille, joka on toimenpiteen kohteena. Neljänneksi toimenpiteen on vääristettävä tai uhattava vääristää kilpailua (asia C-451/03, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, tuomio 30.3.2006, Kok., s. I-2941, 56 kohta ja edellä 55 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Chronopost ja La Poste v. Ufex ym., tuomion 122 kohta).

57 On huomattava, että EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja etuja ovat toimenpiteet, jotka eri tavoin alentavat yrityksen vastattavaksi tavallisesti kuuluvia kustannuksia ja ovat siten avustusten kaltaisia (asia 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. korkea viranomainen, tuomio 23.2.1961, Kok., s. 1, 39, Kok. Ep. I, s. 69; asia C-256/97, DM Transport, tuomio 29.6.1999, Kok., s. I-3913, 19 kohta ja asia C-276/02, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.2004, Kok., s. I-8091, 24 kohta), kuten erityisesti tavaroiden tai palveluiden tarjoaminen tavallista edullisemmin ehdoin (ks. asia T-274/01, Valmont v. komissio, tuomio 16.4.2004, Kok., s. II-3145, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58 Kantaja väittää käsiteltävänä olevassa asiassa, että riidanalaista toimea ei voida luokitella valtiontueksi, koska edellytys edun antamisesta sille, joka on toimenpiteen kohteena, ei ole täyttynyt, koska mainitulla toimella on ainoastaan vahingonkorvauksen luonne.

59 On riidatonta, että tietyt yrityksille myönnettyjen vahingonkorvausten muodot eivät ole valtiontukea.

60 Niinpä yhdistetyissä asioissa 106/87–120/87, Asteris ym., 27.9.1988 annetussa tuomiossa (Kok., s. 5515, Kok. Ep. IX, s. 725, 23 ja 24 kohta) on täsmennetty, että viranomaisen toteuttamina, tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita suosivina toimenpiteinä annettu julkinen tuki poikkeaa oikeudelliselta luonteeltaan perustavalla tavalla vahingonkorvauksista, joita kansalliset viranomaiset voidaan tarvittaessa velvoittaa maksamaan yksityisille oikeussubjekteille näille aiheuttamansa vahingon korvaamiseksi ja jotka eivät siis ole EY 87 ja EY 88 artiklassa tarkoitettuja tukia.

61 Unionin tuomioistuin on aikaisemmin todennut, että julkisiin tukiin, jotka myönnetään sellaisille yrityksille, joiden tehtäväksi on nimenomaisesti annettu julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen, ja joiden tarkoituksena on korvata kyseisten velvoitteiden täyttämisestä aiheutuneet kustannukset ja jotka vastaavat tiettyjä edellytyksiä, ei sovelleta perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohtaa (asia C-280/00, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, tuomio 24.7.2003, Kok., s. I-7747, 94 kohta).

62 Komissio esittää esillä olevassa asiassa, että valtion myöntämä korvaus omaisuuden pakkolunastamisesta ei yleensä ole valtiontukea (riidanalaisen päätöksen 70 perustelukappale).

63 Riidanalainen toimenpide koostuu ensimmäisen toimenpiteen, jolla Ternille myönnettiin sähköntoimituksessa sovellettava alennettu tariffi vahingonkorvauksena sen vesivoimaosan vuonna 1962 suoritetun kansallistamisen vuoksi, soveltamisajan jatkamisesta.

64 Asetuksen nro 1165/63 6 §:ssä, jossa tämä korvaus määritellään, säädetään seuraavaa:

”ENEL toimittaa joka vuosi Ternille – – sähköenergiaa sen vuonna 1961 – – muihin kuin lain nro [1643/62] 1 §:ssä tarkoitettuihin toimintoihin käyttämää sähköenergian määrää vastaavan 1 025 000 000 (miljardi kaksikymmentäviisi miljoonaa) kWh, jonka teho on 170 000 (sataseitsemänkymmentä tuhatta) kW, ja lisäksi lain nro [1643/62] voimaantullessa käynnissä olleita toimintoja varten 595 000 000 kWh (viisisataayhdeksänkymmentäviisi miljoonaa), jonka teho on 100 000 kW (satatuhatta).

Mainitut toimitukset on tehtävä 31.12.1992 saakka osapuolten yhteisellä sopimuksella määritettäviin Ternin toimipaikoissa sijaitseviin toimituspisteisiin.”

65 Tämä kiinteä sähköenergian määrä piti toimittaa alennetulla tariffilla, jonka määrittämisestä säädettiin asetuksen nro 1165/63 7 §:ssä seuraavaa:

”Vuosittaisen 1 025 000 000 kWh:n – – toimituksen osalta toimitushinta kilowattituntia kohti määritetään Ternin sähköntuotanto-osan muilla toimialoilla toimiville saman yhtiön toimipaikoille vuosien 1959 ja 1961 välisenä aikana suorittamassaan sähkönjakelussa käyttämien keskimääräisten yrityksensisäisten luovutushintojen perusteella.

Sen Ternin kuluttaman energian määrän, joka on enemmän kuin 1 025 000 000 kWh – – mutta vähemmän kuin 595 000 000 kWh – – vuodessa, osalta edellisessä momentissa tarkoitettua hintaa korotetaan 0,45 Italian liiralla kilowattituntia kohti.”

66 Terniin kohdistunut toimi oli siten kolmen tekijän, sähkön määrän, sen hinnan ja alennettua hintaa koskevan järjestelmän soveltamisajan, summa.

67 Komissio katsoo, että alkuperäinen toimi oli soveltuva vahingonkorvaus eikä Ternitariffi tuottanut toimen kohteena olleille mitään etua koko mainitulle toimelle säädetyn keston aikana eli vuoteen 1992 saakka. Komissio viittaa pelkkään asetuksen nro 1165/63 6 §:n sanamuodon mukaiseen lukemistapaan ja mainitun tariffin selvästi määritettyyn 30 vuoden soveltamisaikaan, ja katsoo, että sen soveltamisajan jatkamista ei voida pitää vahingonkorvauksen keskeisenä osana, ja päättelee vielä, että entisille Terni-yhtiöille lain nro 80/05 11 §:n 11 momentin säännöksillä 1.1.2005 alkaen myönnetty tariffi on EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki (riidanalaisen päätöksen 78, 79, 94 ja 117 perustelukappale).

68 Kantaja kyseenalaistaa tämän päätelmän perusteenaan kansallisten vahingonkorvaussäännösten dynaaminen tulkinta. Se väittää, että näillä säännöksillä otetaan käyttöön joustavuutensa vuoksi poikkeuksellinen korvaamistapa, sillä sähkön määrä on ainoana kolmesta vahingonkorvauksen määrittämisessä käytettävästä muuttujasta, joista muut ovat hinta ja kesto, asetettu yhdellä kertaa lopullisesti.

69 Tämän järjestelmän tavoitteena on varmistaa vuonna 1962 tapahtunutta kansallistamista ennen vallinnut Ternin taloudellinen tasapaino, ja toimi on poikkeuksellinen ja muita sähkön omaan käyttöön tuottajia, olivatpa ne Ternin kilpailijoita tai eivät, syrjivä. Tässä tilanteessa lainsäätäjän tarkoituksena oli myöntää Ternille vahingonkorvaus sellaisen järjestelmän avulla, joka perustui tämän yrityksen pitämiseen virtuaalisena omaan käyttöön tuottajana ja jolla voidaan varmistaa jatkuvalla tavalla Ternin kohtelun tasavertaisuus niiden omaan käyttöön tuottajien kanssa, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu.

70 Italian viranomaiset jatkoivat siis vahingonkorvauksen alkuperäisen logiikan mukaisesti Terni-tariffin soveltamisaikaa omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden uudistamista vastaavasti, koska tämä jatkaminen oli välttämätöntä vahingonkorvaustoimen täytäntöön panemiseksi eikä sitä voitu erottaa siitä.

71 Näitä näkemyksiä ei voida hyväksyä.

72 Ensinnäkin on korostettava, että käsiteltävä asia liittyy Italian sähköalan kansallistamiseen, joka perustuu Italian perustuslain 43 §:ään ja jonka täytäntöönpanossa käytetty oikeudellinen instrumentti oli laki nro 1643/62, jota täydennettiin asetuksella nro 1165/63.

73 Kyseessä olevan kansallistamisen ymmärtämiseksi kaikilta osiltaan, mukaan lukien valtion yksipuolisesti päättämän omaisuudensiirron tapauksessa oikeudellisesti edellytettävä vahingonkorvaus, on siten tutustuttava mainittuihin säädöksiin.

74 Asetuksen nro 1165/63 6 §:n yksiselitteisen sanamuodon mukaan Terni-tariffi myönnettiin vahingonkorvauksena määrätyksi ajaksi ilman jatkamisen mahdollisuutta. Niinpä mainitussa säännöksessä säädetään, että sähköntoimitukset Ternille ”tapahtuvat 31.12.1992 saakka”, ja täsmällisen päivämäärän mainitseminen sulkee ennakkoon pois kaikenlaisten tämän säännöksen ajallista soveltamisalaa koskevien tulkintavaikeuksien mahdollisuuden.

75 Lisäksi kantaja ei vetoa mihinkään lain nro 1643/62 tai asetuksen nro 1165/63 säännökseen, jossa säädettäisiin Terni-tariffin voimassaoloajan muuttamisesta siten, että tätä kestoa mahdollisesti jatkettaisiin säädetystä voimassaolon päättymispäivästä. Sitä vastoin on huomattava, että kansallinen lainsäätäjä on asetuksen nro 1165/63 8 §:ssä nimenomaisesti säätänyt mahdollisuudesta tarkistaa Ternille toimitettavan sähkön hintaa.

76 Kantaja korostaa, että kansallinen lainsäätäjä otti omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden voimassaoloajan päättymisajankohdan huomioon kansallistamisen aikaan, kun se sisällytti asetukseen nro 1165/63 päivämäärän 31.12.1992, ja väittää, että mahdollisuutta Terni-tariffin voimassaoloajan tarkistamiseen konsessioiden voimassaoloaikaa vastaavasti koskevan nimenomaisen säännöksen puuttuminen selittyy sillä, että konsessioiden uudistaminen oli samalle lainsäätäjälle samana aikana ”varmuudella ennakoimaton” tapahtuma.

77 On huomattava, että konsessioiden voimassaoloajan alkuperäiseen asettamiseen liittyi itsessään jo kysymys näiden konsessioiden tulevaisuudesta niiden voimassaoloajan päättymisen jälkeen, ja niiden jatkaminen lainmuutoksella toteutettavalla voimassaoloajan pidentämisellä tai kilpailun palauttamista koskevan menettelyn vuoksi oli todellinen mahdollisuus eikä ”varmuudella ennakoimaton” tapahtuma. Asiakirja-aineistosta ilmenee siten, että nimenomaisen säännöksen, jolla säädettäisiin mahdollisuudesta jatkaa Terni-tariffin soveltamisaikaa, puuttuminen kansallisesta lainsäädännöstä on vain seuraus lainsäätäjän valinnasta suorittaa Ternille vahingonkorvaus tarkkaan määritettyä kautta koskevan ja kansallistamisen aikaan lopullisesti asetetun alennetun sähköntoimitustariffin avulla.

78 Vaikka katsottaisiin, että kyseessä olevien oikeussääntöjen tulkitsemiseksi olisi niiden yksiselitteisestä sanamuodosta huolimatta otettava kantajan väitteiden mukaisesti huomioon niiden asiayhteys ja kansallisen lainsäätäjän tarkoitus, edellä esitettyä arviointia ei voitaisi asettaa kyseenalaiseksi.

79 Kantaja viittaa ensinnäkin parlamentin lainvalmistelutoimiin ja erityisesti edustajainhuoneen 18.9.1962 iltapäiväistunnossa ja tasavallan senaatin 15.11.1962 iltapäiväistunnossa tapahtuneeseen.

80 Ensimmäisen viittauksen osalta kantaja mainitsee seuraavan otteen:

”Mitä [vahingon korvaamiseksi Ternille] voidaan tehdä? Lautakunta on alun perin valinnut hyvin täsmällisen korvaamistavan: Ternin nykyisille toimipaikoille toimitetaan vuoden 1961 kulutusta vastaava määrä sähköä tuon vuoden hinnalla. Voimme kuitenkin päättää toisesta korvaamistavasta.”

81 Senaatin istunnon osalta kantaja esittää, että on nimenomaisesti täsmennetty, että Ternille myönnetty erityinen vahigonkorvaustapa oli ”luonnollisesti sellainen, ettei se häiritse tämän yrityksen sisäistä tasapainoa”.

82 Nämä kaksi viittausta ilmentävät lisäksi kansanedustajien halua yhtäältä säilyttää Ternin taloudellinen tasapaino, minkä olisi lähtökohtaisesti pitänyt jäädä lain nro 1643/62 ulkopuolelle, ja toisaalta halua päättää korvausperusteesta tai -järjestelmästä, jota lainsäädännössä todella ilmentää erityisen korvaamistavan valinta, kuten asetuksen nro 1165/63 6 §:n sisällöstä käy ilmi.

83 On riidatonta, että vahingonkorvaus ei käsiteltävänä olevassa asiassa muodostu pakkolunastetun omaisuuden markkinahinnan perusteella määräytyvästä kertakorvauksesta vaan se määritetään menetelmällä, jossa säädetään tietyn sähköenergiamäärän toimittamisesta Ternille pakkolunastetun konsession jäljellä olevaan kestoon suhteutetun ajan hinnalla, jonka Terni olisi maksanut, jos se olisi säilyttänyt

tuotantolaitoksensa, mikä ilmentää lainsäätäjän halua olla horjuttamatta Ternin sisäistä tasapainoa.

84 On totta, että Terni-tariffin soveltamisaika ylittää lievästi Ternin konsession jäljellä olevan voimassaoloajan ja että komissio mainitsee, että on ymmärrettävää, että Italian viranomaiset pyrkivät asettamaan Terni-tariffin soveltamisen päättymisajankohdaksi saman ajankohdan, jolloin vesivoimalaitosten toimiluvat Italiassa yleisesti päättyvät (riidanalaisen päätöksen 77 perustelukappale).

85 Kansallinen lainsäätäjä on näin säätänyt täsmällisen ajankohdan Terni-tariffin voimassaoloajan päättymiselle ilman muita voimassaoloaikaa koskevia mainintoja asetuksessa nro 1165/63, ja kantaja ei ole osoittanut, että lainsäädäntötyöt ilmentäisivät mainitun lainsäätäjän halua kytkeä Terni-tariffin soveltamisaika omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden kestoon siten, että konsessioiden uudistaminen johtaisi automaattisesti mainitun tariffin soveltamisajan jatkamiseen.

86 Toiseksi kantaja vetoaa Italian ylimpien tuomioistuinten ”kansallisen lainsäätäjän tarkoituksen yksiselitteiseen tulkintaan” ja viittaa tältä osin Corte suprema di cassazionen 21.11.2003 antamaan tuomioon nro 17686 ja Consiglio di Staton 21.2.2005 antamaan tuomioon nro 606, joissa sen mukaan vahvistetaan myös vuoden 1992 jälkeen vallinnut tarve varmistaa Ternin ja niiden omaan käyttöön tuottajien, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, tasavertainen kohtelu.

87 Viittauksella näihin kahteen tuomioon ei ole kuitenkaan merkitystä, koska ne on annettu myöhemmin kuin laki nro 9/91, jolla jatkettiin niiden säännösten, joilla Ternille myönnettiin vahingonkorvauksena alennettu tariffi, voimassaolo- ja soveltamisaikaa 31.12.1992 jälkeen.

88 Lisäksi – kuten kantaja mainitsee – nämä tuomiot on annettu ”asioissa, joiden kohteet poikkesivat esillä olevan asian kohteesta”. Kansallisten tuomioistuinten käsiteltäväksi ei saatettu kysymystä siitä, rikkoivatko Italian viranomaiset EY 88 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltiolle asetettua velvoitetta olla panematta valtiontukea täytäntöön ilmoittamatta siitä etukäteen komissiolle, kun ne jatkoivat Terni-tariffin soveltamisaikaa 31.12.1992 jälkeen.

89 Näiden tuomioistuinten pohdittavana ollut kysymys koski sitä, oliko Ternin kansallisen sähkötariffijärjestelmän muuttamisen jälkeen kannettava lisääntyneet sähköntoimituskustannukset. Tuomioistuimet vastasivat tähän edellä 87 kohdassa mainitun lainsäädännöllisen tilanteen valossa kieltävästi perusteenaan sähkön toimittamisessa Ternille käytettävä erityinen hinnanmääritysjärjestelmä, jolla sille suoritettiin vahingonkorvaus kansallistamisen vuoksi.

90 Tuomioissa todettiin, että Terni-tariffilla oli tarkoitus säilyttää tämän yhtiön eduksi mahdollisuus saada sähköä ”niitä kustannuksia, joista Terni itse olisi vastannut, jos se olisi voinut jatkaa itse tuottamansa energian käyttämistä, yleisesti vastaavilla kustannuksilla” ja että tätä yhtiötä ei siten voitu vaatia vastaamaan ”[sähköntoimituksista maksettavista] lisäkustannuksista, joista sen ei olisi tarvinnut vastata, jos se olisi voinut jatkaa sähkön tuottamista omaa käyttöään varten ja siten itse tuottamansa sähkön käyttämistä”.

91 Tällainen perustelu puhuu kantajan näkemystä vastaan. Sen väitteiden vastaisesti kansalliset tuomioistuimet eivät katsoneet, että Ternin ENELille maksaman sähkötariffin oli säilyttävä ”muiden omaan käyttöön tuottajien kustannuksia vastaavana” vaan että sen oli vastattava kustannuksia, jotka ”Ternin itsensä” olisi kannettava, jos se olisi voinut jatkaa itse tuottamansa energian käyttämistä, mikä oli mahdollista vain Ternin vesivoimakonsession perusteella sen voimassaoloaikana.

92 Kansallisten tuomioistuinten näin määritellyn vahingonkorvauslogiikan mukaan voidaan sähkön hintaan liittyvän tekijän osalta todeta, että Terni-tariffin soveltamisaikaa ei voitu, kuten komissio aivan oikein huomauttaa, irrottaa pakkolunastetun konsession jäljellä olevasta voimassaoloajasta eikä kytkeä sitä omaan käyttöön tuottajien tulevien vesivoimakonsessioiden kehittymiseen.

93 Toiseksi on huomattava, että lakia nro 1643/62 ja asetusta nro 1165/63 myöhempi vesivoimakonsessioiden jatkamista koskeva lainsäädäntö puhuu sitä kantajan ehdottamaa näiden säädösten lukemistapaa vastaan, jonka mukaan Terni-tariffin soveltamisaika kytketään mainituissa säädöksissä dynaamisella ja implisiittisellä viittauksella omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden voimassaoloaikaan siten, että niiden jatkamisesta seuraisi automaattisesti mainitun tariffin soveltamisajan jatkaminen.

94 Tämän tulkinnan esteenä on jo se, että Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen ei ole tapahtunut automaattisesti vaan on vaatinut lainsäädännöllisiä toimia asetuksessa nro 1165/63 alun perin säädetyn vahingonkorvauksen muuttamiseksi.

95 Terni-tariffin soveltamisajan ensimmäinen jatkaminen tapahtui lain nro 9/91 20 §:n 4 momentilla, jolla jatkettiin myös silloisia vesivoimakonsessioita vuoteen 2001 saakka. Tällä lailla ei voida katsoa vain jatketun Terni-tariffin soveltamisaikaa ja omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden voimassaoloaikaa yhtäaikaisesti vuoteen 2001 saakka, kuten kantaja tekee, sillä sen kohde oli kaksiosainen eli sillä paitsi jatketaan Terni-tariffin soveltamisaikaa myös säädetään siitä luopumisesta vuoden 2007 jälkeen (ks. riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappale) eli silloisten vesivoimakonsessioiden voimassaoloajan päättymisen jälkeen ja siitä itsenäisesti. Nämä kaksi osaa ovat erottamattomat ja ilmentävät todellisuudessa mainitun tariffin soveltamisaikaa koskevan kysymyksen riippumattomuutta omaan käyttöön tuottajien tilanteesta.

96 Entisten Terni-yhtiöiden ja omaan käyttöön tuottajien aseman eriyttämisen vahvistaa se, että Italian viranomaiset ovat vuonna 1999 toimineet ainoastaan silloisten vesivoimakonsessioiden uudistamiseksi vuoteen 2010 saakka.

97 Terni-tariffin voimassaoloajan toinen jatkaminen perustuu lain nro 80/2005 11 §:n 11 momenttiin, jossa säädetään seuraavaa:

”Kyseisten yritysten tuotannon kehittämiseksi ja järjestämiseksi uudelleen 18.2.2003 annetun lain nro 25, sellaisena kuin se on muutettuna 17.4.2003 annetulla lailla nro 83, 1 §:n 1 momentin c alakohdassa tarkoitettujen edullisempien tariffiehtojen soveltamista jatketaan vuoden 2010 loppuun saakka 31.12.2004 sovellettavien tariffiehtojen mukaisesti.”

98 Mainitussa säännöksessä ei edes viitata vesivoimakonsessioihin, eikä se sisällä mitään mainintaa, jonka perusteella voitaisiin ajatella, että lainsäätäjällä oli tarkoitus sitoa Terni-tariffin soveltamisaika mainittujen konsessioiden voimassaoloaikaan.

99 Tästä säännöksestä ilmenee sen sijaan, että Terni-tariffi on vain yksi edullisemmista tariffiehdoista, joiden jatkamisella pyritään mahdollistamaan ”kyseisten yritysten tuotannon kehittäminen ja järjestäminen uudelleen”. Riidanalaisen päätöksen 67 perustelukappaleessa, joka kuuluu siihen osaan päätöstä, jossa esitetään yhteenveto Italian viranomaisten muodollisen tutkintamenettelyn aikana esittämistä huomautuksista, on täsmennetty, että mainitut viranomaiset ovat ehdottomasti sitä mieltä, että

”lain nro 80/2005 11 §:n 11 momentissa säädetty kiistanalainen tariffin voimassaolon jatkaminen liittyy mittavaan investointiohjelmaan, jota ThyssenKrupp toteuttaa

Terni-Narnin teollisuusalueella. Alueella luodaan toimintasuunnitelman perusteella uutta sähköntuotantokapasiteettia. Tariffin on näin ollen tarkoitus olla tilapäisratkaisu, joka on voimassa siihen asti, kunnes tuotantokapasiteetti on käytettävissä, ja tariffin poistaminen vaarantaisi käynnissä olevat investoinnit".

100 Kuten "poliittista syytä voimassaolon jatkamiseen toisen kerran" koskevassa riidanalaisen päätöksen 61 perustelukappaleessa mainitaan, Italian viranomaiset ovat todenneet, että

"tariffi on välttämätön niin kauan kuin sähkön tuotantoa ja kuljetuksia koskevat infrastruktuurihankkeet ovat kesken. Tariffin avulla näitä Italiassa toimivia energiavaltaisia yrityksiä voitaisiin kohdella samalla tavoin kuin niiden [Euroopan unionissa] toimivia kilpailijoita, joihin myös sovelletaan alennettuja energiahintoja (tariffien tai sopimusten perusteella). Jos tariffi poistettaisiin, kyseiset yhtiöt siirtäisivät toimintansa [unionin] ulkopuolelle. Tästä seuraisi väistämättä teollisuuskriisi, ja kyseisillä alueilla menetettäisiin runsaasti työpaikkoja. Tariffin voimassaolon jatkaminen on kuitenkin [Italian tasavallan] mukaan tilapäisratkaisu".

101 Kyse ei siis ole toimenpiteestä, joka merkitsisi Ternin sen vesivoimatoimialan 1962 tapahtuneen kansallistamisen jälkeen saaman vahingonkorvauksen lainsäädännöllisesti tapahtuvaa jatkamista.

102 Lisäksi on huomattava, että tämä Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen tapahtui lähes kuusi vuotta lailla nro 79/99 suoritetun vesivoimakonsessioiden uudistamisen jälkeen; tällainen aikaväli puhuu riidanalaisen toimen ja mainittujen konsessioiden jatkamisen välillä väitetysti olevaa yhteyttä vastaan.

103 Kantaja väittää, että se, ettei Terni-tariffin soveltamisaikaa ole jatkettu samaan aikaan vuonna 1999, johtuu siitä, että lailla nro 9/91 säädettiin ”pehmeästä laskusta”, ja mainitun tariffin soveltamisajan oli määrä päättyä vuonna 2007. Kantajan näkemyksen vastaisesti on todettava, että tällä argumentilla vain vahvistetaan Terni-tariffin ja omaan käyttöön tuottajien, jotka ovat vesivoimakonsessioiden haltijoita, aseman eriyttäminen.

104 Tätä toteamusta objektiivisesta yhteydestä suunnitellun vähittäisen Terni-tariffista luopumisen ja sen, ettei sen soveltamisaikaa jatkettu vuonna 1999, välillä ei voida kyseenalaistaa pelkällä kantajan esittämällä oletuksella, jota se ei ole mitenkään perustellut, siitä, että kyseisen tariffin soveltamisaikaa ei jatkettu vuonna 1999, koska silloin odotettiin sähkön hinnan laskevan markkinoiden vapauttamisen seurauksena.

105 Todellisuudessa Italian viranomaiset päättivät vuonna 1991 lopettaa vaiheittain Terni-tariffin soveltamisen, ja ne muuttivat mieltään vuonna 2005, kun riidanalainen toimi liitettiin erityisesti kantajan toteuttamiin investointeihin.

106 On todettava vielä, että joitakin kuukausia Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisen jälkeen vesivoimakonsessioita jatkettiin lailla nro 266/2005 (vuoteen 2020 saakka) säätämättä kuitenkaan vastaavasti Terni-tariffin soveltamisajasta.

107 Kolmanneksi on korostettava, että 6.8.1991 tehtyä päätöstä ja yleisemmin komission väitettyjä ristiriitaisuuksia koskevat kantajan väitteet ovat merkityksettömiä.

108 Kantaja väittää ensinnäkin, että 6.8.1991 tehdystä päätöksestä ”olla esittämättä huomautuksia” lain nro 9/91 johdosta ja komission ja Italian viranomaisten välisestä kirjeenvaihdosta ilmenee, että tämä toimielin oli tullut siihen tulokseen, että Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen vuonna 1991 merkitsi Ternin hyväksi lailla nro 1643/62 ja asetuksella nro 1165/63 myönnetyn korvaamistoimen jatkamista lainsäädännöllisesti ja että valtiontukia koskeva unionin säännöstö ei tästä syystä koskenut tariffijärjestelmää.

109 On riidatonta, että komissio teki 6.8.1991 päivätyn päätöksen, jolla se päätti olla esittämättä huomautuksia, sen jälkeen, kun Italian viranomaiset olivat ilmoittaneet laista nro 9/91, jonka 20 §:n 4 momentilla jatkettiin ensimmäistä kertaa Terni-tariffin soveltamisaikaa.

110 Komissio täsmentää riidanalaisessa päätöksessä kantajan tätä vastustamatta, että laista nro 9/91 ilmoitettiin sille samaan aikaan kuin laista nro 10/91, joka myös koskee energiakysymystä, ja että asiakirjoissa, joiden perusteella komissio teki päätöksensä, oli vain lyhyt kuvaus ja arviointi pykälistä, joilla oli valtiontukien kannalta merkitystä. Lain nro 9/91 20 §:n 4 momenttia, jossa säädetään Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisesta, ei mainittu (ks. riidanalaisen päätöksen 20 ja 134 perustelukappale).

111 Komissio lisää, että asiakirja-aineiston niukkuuden vuoksi on valitettavasti mahdotonta muodostaa kuvaa tuolloin suoritetusta pohdinnasta ja varsinkaan tietää, tutkittiinko Terni-tariffia ja oliko se tarkoitus hyväksyä, mutta että voidaan kuitenkin todeta, että Italian tasavallan ilmoitus ja hyväksymistä koskeva päätös koskivat molemmat lakia kokonaisuudessaan (riidanalaisen päätöksen 135 ja 136 perustelukappale).

112 Toisin kuin kantaja väittää, komissio totesi ”kummassakin näistä laista säädetyt tuet valtiontukisääntöjen mukaisiksi” (ks. riidanalaisen päätöksen 20 perustelukappale).

113 Tätä johtopäätöstä tukee 6.8.1991 tehdyn päätöksen sanamuoto, jonka mukaan komissio mainitsee, että ”[se] on sen vuoksi, että energiansäästö on yksi unionin energiapolitiikan tavoitteista, ja sen jälkeen, kun [kyseessä olevissa] laeissa säädetyt taloudelliset kannustimet on tutkittu ja kun Italian viranomaisten tiettyjen säännösten osalta antamat sitoumukset otetaan huomioon, päättänyt olla esittämättä mitään näitä lakeja koskevia huomautuksia”. Ympäristöä koskevan tavoitteen ja kansallisten viranomaisten sitoumusten, jotka yksilöidään saman päätöksen seuraavissa kohdissa, mainitseminen yhdessä erityisesti alueellisille tuille säädettyä enimmäismäärää koskevan viittauksen kanssa vahvistaa, että lakeihin nro 9/91 ja nro 10/91 sisältyvät toimet, joita aluksi pidettiin valtiontukina, ovat sallittuja, koska niitä on pidetty yhteismarkkinoille soveltuvina, vaikka 6.8.1991 tehdyssä päätöksessä ei nimenomaisesti täsmennetä sovellettua poikkeusta.

114 On huomattava lisäksi, että päätös olla esittämättä huomautuksia vastaa asetuksen N:o 659/1999, jolla koonnetaan ja vahvistetaan komission unionin oikeuskäytännön (asia C-521/06 P, Athinaïki Techniki v. komissio, tuomio 17.7.2008, Kok., s. I-5829, 5 kohta) mukaisesti kehittämää käytäntöä valtiontukia koskevan tutkintamenettelyn alalla, 4 artiklan 3 kohdassa esitettyä määritelmää tilanteessa, jossa komissio alustavan tutkinnan jälkeen toteaa, että ilmoitetun toimenpiteen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille ei ole epäilyjä siltä osin kuin toimenpide kuuluu perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, ja päättää, että kyseinen toimenpide soveltuu yhteismarkkinoille.

115 Kantaja väittää lisäksi perusteenaan Italian teollisuus-, kauppa- ja käsityöteollisuusasioita vastaavan ministeriön 19.9.1991 päivättyyn kirjeeseen Italian valtion omistajuusasioista vastaavalle ministeriölle, että komissio kääntyi Italian viranomaisten

puoleen pyytääkseen tietoja ”Ilva-nimiselle yhtiölle”, aikaisemmalta nimeltään Terni, väitetysti myönnetystä tuesta ja että komissio ei mainituilta viranomaisilta saamansa vastauksen, jonka mukaan Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen lailla nro 9/91 ei ole tuki vaan laissa nro 1643/62 säädetyn vahingonkorvauksen jatkamistoimi, saatuaan kyseenalaistanut tätä tulkintaa.

116 Erillään siitä, että komissio kiistää sen, että Italian viranomaiset olisivat toimittaneet tätä vastausta, voidaan todeta, että yksin komission hiljaisuudesta ei voida, kun otetaan huomioon asetuksen N:o 659/1999 sisältö, päätellä tämän toimielimen ottaneen kantaa lailla nro 9/91, jota koskeva arviointi muutoin sisältyi jo 6.8.1991 tehtyyn päätökseen, suoritettuun toimeen.

117 Joka tapauksessa on korostettava, että Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen lailla nro 9/91 ei ole esillä olevan asian kohteena olevaan riidanalaisen päätökseen johtanut riidanalainen toimi ja että kantajan 6.8.1991 tehtyä päätöstä koskevat väitteet ja väitetty kirjeenvaihto komission ja Italian viranomaisten välillä koskee keskustelua siitä, että tämän toimielimen väitetään loukanneen luottamuksensuojan periaatetta, mitä kantajan viimeinen kumoamisperuste koskee.

118 Kantaja väittää toiseksi, että riidanalainen päätös on ristiriitainen, koska komissio luokittelee siinä riidanalaisen toimen valtiontueksi, vaikka se hyväksyy, että soveltamisajan jatkamisten logiikkana on ”kohdella Terniä samalla tavalla kuin vesivoiman tuottajia, joiden toimiluvat oli uusittu” (riidanalaisen päätöksen 92 perustelukappale), että alkuperäinen kesto oli määritetty vesivoimakonsessioiden päättymisajankohdan perusteella (riidanalaisen päätöksen 77 perustelukappale) tai että Italian lainsäätäjän vuonna 1962 valitsema korvaamistapa oli perusteltu siltä osin kuin se mahdollisti ”Ternille mahdollisesti aiheutuvan suuremman vahingon neutraloimisen, jos energian hinta ajan myötä nousee” (riidanalaisen tuomion 73 perustelukappale), koska tämä

toteamus merkitsee sen implisiittistä tunnustamista, että Ternin pakkolunastuksen seurauksena kärsimä vahinko on läheisessä yhteydessä etuun, jonka muut omaan käyttöön tuottajat voivat saada.

119 Nämä väitteet perustuvat hajanaiseen ja subjektiiviseen tapaan lukea riidanalaista päätöstä ja erityisesti sen 92 perustelukappaletta, jossa esitetään yhteenveto komission arvioinnista ja todetaan seuraavaa:

”Komissio ymmärtää, että Terni-tariffin voimassaolon jatkamisten logiikkana oli kohdella Terniä samalla tavalla kuin vesivoimalaitoksia, joiden toimiluvat oli uusittu. Korvausmekanismin perustana oleva samanlainen kohtelu oli kuitenkin säädetty pakkolunastusjärjestelyssä vain 30 vuodeksi eikä toistaiseksi voimassa olevaksi. Tästä syystä ei voida 73–78 kappaleessa esitetyistä syistä katsoa, että voimassaolon jatkamiset olisivat olleet luonteeltaan vahingonkorvauksia.”

120 Komissio lisää riidanalaisen päätöksen 93 perustelukappaleessa seuraavaa:

”Päätelmä on erityisen selvä tariffin toisen jatkamisen kohdalla. Voimassaolon jatkaminen keskeytti asteittaisen vähentämisen mekanismin, jolla oli tarkoitus helpottaa yhtiön siirtymistä alentamattomaan tariffiin, mikä todistaa Italian viranomaisten olleen vakuuttuneita siitä, että yhtiön vahingot oli kokonaan korvattu. Itse asiassa [Italian tasavalta] selitti laajasti tariffin voimassaolon toiseen jatkamiseen johtaneita syitä, jotka olivat yksinomaan teollisuuspoliittisia (ks. Italian [tasavallan] huomautukset 60 perustelukappaleessa).”

121 Komission, joka katsoo, että Ternin vahingonkorvauksen suorittamistavan valinnassa noudatetulla logiikalla ei voida oikeuttaa Terni-tariffin soveltamisajan jatkamista kansallisen lainsäätäjän täsmällisesti säätämää 30 vuoden aikaa pidemmäksi, arvioinnissa ei ole siten mitään monitulkintaisuutta tai ristiriitaa.

122 Lopuksi on huomattava, että kantajan päättelystä seuraisi, että asiassa olisi pantu täytäntöön ajallisesti toistaiseksi jatkuva ja siten määrältään rajoittamaton vahingonkorvaus, jonka lainmukaisuutta kantaja ei ole kansallisen oikeusjärjestyksen eikä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännönkään avulla pystynyt osoittamaan.

123 On huomattava, että Italian viranomaisten Ternin vesivoimatoimialan kansallistamista koskevan päätöksen oikeusperustana on Italian perustuslain 43 §, jossa säädetään, että ”lailla voidaan yleisen edun nimissä säilyttää alusta asti valtion hallussa tai siirtää pakkolunastamalla ja vahingonkorvausta vastaan valtiolle, julkisoikeudellisille elimille tai työntekijöiden tai käyttäjien yhteisöille tiettyjä yrityksiä tai yritysryhmiä, jotka suorittavat keskeisiä julkisia palveluja tai vastaavat energialähteistä tai ovat monopoliasemassa ja joita koskee huomattava yleinen etu”.

124 Kantaja esittää, että Corte suprema di cassazionen ja Corte costituzionalen oikeuskäytännön mukaan vahingonkorvauksen on oltava ”sopiva ja riittävä”, ”todellinen” ja sen laskennassa on otettava huomioon ”omaisuuden arvo, kun sen mahdollisen taloudellisen käytön ilmentämät keskeiset ominaisuudet otetaan huomioon”.

125 Komissio ei kiistä näitä väitteitä ja viittaa Corte costituzionalen 30.1.1980 antamaan tuomioon nro 5/1980, jossa todetaan seuraavaa:

”Vaikka sille, jonka omaisuutta on pakkolunastettu, suoritettava vahingonkorvaus ei olisikaan täysi korvaus aiheutuneesta vahingosta, sitä ei voida kuitenkaan – koska yksityisen oikeus ja pakkolunastuksella tavoiteltava yleinen etu on sovitettava yhteen – määrittää vähäpätöiseksi tai yksinomaan symboliseksi, vaan sen on oltava todellinen hyvitys. Tämän mahdollistamiseksi korvauksen laskemisessa on otettava huomioon lailla säädettävällä tavalla omaisuuden arvo suhteessa sen käytön ilmentämiin keskeisiin ominaisuuksiin.”

126 On riidatonta, että asetuksen nro 1165/63 6 §:ssä säädetty korvaamistapa on määritelty kansallistetun omaisuuden eli konsession, jonka keston piti mahdollistaa konsessionsaajalle sen tekemän investoinnin kuolettaminen, mukaisesti käytettyjen sähköntuotantolaitosten ominaisuuksien perusteella.

127 Italian tasavalta valitsi näin, että korvauksen myöntäminen tapahtuu pakkolunastetun omaisuuden markkinahinnan perusteella määräytyvän kertakorvauksen sijaan siten, että sen suuruus määritetään menetelmällä, jossa säädetään tietyn sähköenergiamäärän toimittamisesta Ternille hinnalla, jonka Terni olisi maksanut, jos se olisi säilyttänyt tuotantolaitoksensa. Tässä yhteydessä kansalliset viranomaiset ovat loogisesti ottaneet huomioon Ternin konsession jäljellä olevan keston Terni-tariffin soveltamisajan määrittämiseksi, ja tariffin soveltamisen päättymispäiväksi oli säädetty jopa hieman mainitun konsession voimassaolon päättymispäivää myöhäisempi päivä.

128 Kuten komissio on riidanalaisen päätöksen 75 perustelukappaleessa todennut, vahingonkorvauksen kokonaismäärä riippuu näin ollen Terni-tariffin soveltamisajasta.

129 Kantajan mukaan mainitun tariffin soveltamisaikaa on kansallisen lainsäätäjän valitseman korvaamistavan alkuperäisen logiikan mukaisesti systemaattisesti jatkettava sitä mukaa kuin omaan käyttöön tuottajien, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, konsessioita uudistetaan, jotta kansallistamisen vahingolliset vaikutukset neutralisoidaan ”jatkuvalla tavalla”, kun sähköenergian hintakehitys otetaan huomioon.

130 Kantajan esittämä tulkinta asetuksen nro 1165/63 6 §:stä merkitsisi sitä, että Ternin vesivoimatoimialan kansallistamisesta seurannut vahingonkorvaus olisi myönnetty määrittämättömäksi ajaksi ja sen määrä riippuu kansallistamisen ajankohtaan nähden myöhäisemmistä, jopa usean vuoden päähän sijoittuvista tapahtumista, ja että tästä syystä niin korvauksen määrä kuin kansallistetun omaisuuden arvo ovat määrittämättömiä ja rajoittamattomia.

131 On todettava, että kantaja ei esitä mitään säännöstä, mitään unionin oikeuden periaatetta, mitään kansalliseen oikeusjärjestykseen kuuluvaa säännöstä eikä mitään kansallisen tuomioistuimen ratkaisua, joka voisi olla perusteena sen tulkinnalle, josta on seurauksena kiinteän vahingonkorvauksen myöntäminen määrittämättömäksi ajaksi tai johon kuuluu yleisesti mahdollisuus ottaa huomioon vahingonkorvauksen määrittämistä myöhemmät tapahtumat kansallistettua tai pakkolunastettua omaisuutta koskevan arvion muuttamiseksi ja siten vahingonkorvauksen laajentamiseksi.

132 Lisäksi vaikuttaa siltä, että kantaja tunnistaa tällaisen tulkinnan mahdottomuuden, kun se hyväksyy yleisen edun nimissä tapahtuvaa pakkolunastamista koskevien lakien ja asetusten säännösten yhdenmukaistamisesta 8.6.2001 annetun tasavallan presidentin asetuksen nro 327 32 §:n, johon komissio on viitannut, sisällön. Se esittää tältä osin, että ”on varmasti totta, että pakkolunastamisen perusteella myönnettävä vahingonkorvaus ei voi olla kestoltaan määrittämätön toimi ’ja että ’se on asetettava selkeästi ja ennakoitavalla tavalla silloin, kun pakkolunastaminen tapahtuu’. Mainitun asetuksen 32 §:ssä säädetään, että ’pakkolunastamisen perusteella suoritettava

vahingonkorvaus lasketaan omaisuuden ominaisuuksien perusteella silloin, kun luovuttamista koskeva sopimus tehdään tai pakkolunastamista koskeva asetus annetaan".

133 Kantaja väittää kuitenkin, että "alkuperäinen joustava korvaamistapa on myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjan 1 artiklan periaatteiden sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen, kun otetaan huomioon Terniä koskevan pakkolunastuksen poikkeuksellisuus".

134 Mainitussa artiklassa, jonka otsikko on "Omaisuuden suoja", määrätään seuraavaa:

"Jokaisella luonnollisella [henkilöllä] tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

Edellä olevat määräykset eivät kuitenkaan saa millään tavoin heikentää valtioiden oikeutta saattaa voimaan lakeja, jotka ne katsovat välttämättömiksi omaisuuden käytön valvomiseksi yleisen edun nimissä tai taatakseen verojen tai muiden maksujen tai sakkojen maksamisen."

135 On todettava, että tässä määräyksessä vahvistetaan oikeus omaisuuteen ja määritellään tämän oikeuden rajat ja että kantajan esillä olevassa asiassa esittämää vaatimusta ei voida perustaa yksin tähän määräykseen.

136 Kantaja viittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön osalta 11.4.2002 asiassa Lallement vastaan Ranska annettuun tuomioon, josta ilmenee, että se edellytys, että vahingonkorvaus on ”omaisuuden arvoon nähden kohtuullinen”, voi ”merkitä joskus tarvetta määrätä, että korvauksen määrä on selvästi pakkolunastetun omaisuuden arvoa suurempi”.

137 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi mainitussa, maatalouskäytössä olleen kiinteistön pakkolunastamista koskeneessa asiassa annetussa tuomiossa, että pakkolunastamisen kaltainen omaisuudensuojaan puuttuminen edellyttää yhteisön yleisen edun ja yksityishenkilön perusoikeuksien suojaa koskevien pakottavien vaatimusten olevan ”tasapainossa” keskenään. Pakkolunastamisen osalta tämä tasapaino saavutetaan yleensä silloin, kun se, jonka omaisuutta on pakkolunastettu, saa omaisuuden myyntiarvoon ”nähden kohtuullisen” vahingonkorvauksen, vaikka julkisen edun lainmukaiset tavoitteet voisivat olla perusteena täyttä markkina-arvoa pienemmälle korvaukselle. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoo valtiolle kuuluvasta harkintavallasta riippumatta, että kun pakkolunastettu omaisuus on sen, jonka omaisuutta pakkolunastetaan, ”työväline”, vahingonkorvaus ei ole kohtuullinen omaisuuden arvoon nähden, jos se ei kata tätä erityistä menetystä tai jos sillä ei voida saada tällaista työvälinettä pakkolunastuksen jälkeen.

138 Ensinnäkin on kyseenalaista, voidaanko Ternin tilanne kantajan esittämällä tavalla rinnastaa mainittuun tuomioon johtaneen asian tilanteeseen eli maanviljelysmaiden pakkolunastamiseen, jolla maanviljelijältä vietiin tuotantovälineet ja jolla vaarannettiin tämän mahdollisuudet jatkaa ammattitoimintaansa, ja toiseksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioon ei sisälly mitään nimenomaista mainintaa ”tarpeesta määrätä, että korvauksen määrä on selvästi pakkolunastetun omaisuuden arvoa suurempi”.

139 Mainitun tuomion perusteena on oikeasuhteisuus, joka vahingonkorvauksen määrän ja pakkolunastetulle omaisuudelle annetun arvon välillä on vallittava, ja tämä peruste on ristiriidassa kantajan kannattamasta asetuksen nro 1165/63 6 §:n tulkinnasta

seuraavan lopputuloksen kanssa, joka voi ajallisen täsmennyksen puuttuessa olla jopa se, että oikeus Terni-tariffin merkitsemään hyötyyn on rajoittamaton tai ikuinen.

140 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että ei voida katsoa, että vuonna 2005 myönnetty Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen riidanalaisella toimella olisi Ternille vuonna 1962 tehdyn pakkolunastuksen vuoksi suoritettavan vahingonkorvauksen keskeinen osa. Tämä kantajan väite perustuu pikemminkin kansallisen lainsäätäjän alun perin valitseman vahingonkorvauslogiikan, jossa Terniä pidettiin virtuaalisena omaan käyttöön tuottajana, ekstrapolointiin. Sillä kierrettäisiin Terni-tariffin soveltamiselle säädetty ajallinen rajoitus, ja se vääristäisi asetuksen nro 1165/63 6 §:n selkeän ja täsmällisen sisällön.

141 Komissio on ensin täsmentänyt, ettei ole epäilystä siitä, että sähkön toimittaminen tavallisesti sovellettavaa tariffia alempaan hintaan on selvä etu tuensaajille, joiden tuotantokustannukset alenevat ja kilpailuasema vahvistuu (riidanalaisen päätöksen 99 perustelukappale), ja todennut sen jälkeen siten aivan oikein, että entisille Terni-yhtiöille 1.1.2005 lähtien myönnetty alennettu tariffi on EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki.

142 Tästä seuraa, että EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste on hylättävä.

Olennaisten menettelymääräysten ja EY 87 ja EY 88 artiklan rikkomista sen vuoksi, että Italian viranomaisten esittämää taloudellista selvitystä on arvioitu ilmeisen virheellisesti, koskeva kanneperuste

Olennaisten menettelymääräysten rikkominen

– Asianosaisten lausumat

143 Kantaja esittää, että komissio pyysi 20.2.2007 päivätyllä kirjeellä Italian tasavaltaa nimenomaisesti toimittamaan tietoja, joiden perusteella voidaan objektiivisesti verrata pakkolunastetun omaisuuden arvoa Terni-tariffin sitä koskevan järjestelmän käyttöönotosta vuoteen 2010 saakka tuottaman edun arvoon siten, että kyseiset arvot nykyarvotetaan vertailun mahdollistamiseksi. Se korostaa, että komissio täsmensi mainitussa kirjeessä, että pyydetyt tiedot olivat ”tarpeellisia ratkaisun saavuttamiseksi kyseessä olevissa asioissa”, minkä perusteella Italian viranomaiset ja edunsaajayhtiöt ovat pitäneet niille muodollisen tutkintamenettelyn, johon ne osallistuivat, aikana tunnustettujen oikeuksien käyttämisen osalta vaaditun vertailevan arvioinnin lopputulosta ratkaisevana sen kannalta, luokitellaanko Terni-tariffi valtiontueksi.

144 Vastauksena tähän pyyntöön Italian viranomaiset esittivät huhtikuussa 2007 komissiolle riippumattoman ja energia-alalla tunnustetun konsultin entisten Terni-yhtiöiden pyynnöstä toteuttaman selvityksen, jonka mukaan Terni-tariffilla saadun edun

kokonaisarvo oli kansallistamisen vuoksi pakkolunastetun omaisuuden (vuonna 2006 päivitettyä) kirjanpitoarvoa pienempi eikä ylikorvausta ollut siten suoritettu.

145 Komissio väitti riidanalaisessa päätöksessä improvisoidulla ja ”välineellisellä” tavalla, että tutkimuksella ei ole mitään merkitystä, ja katsoi, että korvaamistavan sopivuutta voidaan mitata vain pakkolunastushetkellä (ex ante) eikä sen jälkeen (ex post).

146 Riidanalainen päätös tehtiin olosuhteissa, joissa kantajalla ei ollut täyttä mahdollisuutta käyttää puolustautumisoikeuksiaan ja osallistua päätöksen kohteen ratkaisemista koskevaan menettelyyn. Komissio oli kantajan mukaan kääntänyt kantajan huomion seikkoihin, joiden osalta se riidanalaisessa päätöksessä esitti, ettei niillä ole mitään merkitystä, kun se jätti ilmoittamatta kantajalle sen näkemyksen ratkaisevasta muuttumisesta menettelyn aikana. Tämä merkitsee vakavaa kontradiktorisen periaatteen, joka on kaikkien, myös unionin tasolla tapahtuvien, hallintomenettelyjen keskeinen ja rikkomaton tae, loukkaamista. Missään hallinnollisessa menettelyssä ei voida sivuuttaa tällaiseen menettelyyn osallistuvan yksityisen puolustautumisoikeuksia koskevaa keskeistä periaatetta.

147 Komission kirjallisissa lausumissaan mainitsema oikeuskäytäntö perustuu kantajan mukaan asetuksen N:o 659/1999 20 artiklan vajavaiseen lukemiseen, eikä siinä oteta huomioon EY 88 artiklan 2 kohtaa, jossa säädetään kontradiktorisesta menettelystä siltä osin kuin komission ”on vaadittava niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa”.

148 Kantaja esittää, että on selvää, että jäsenvaltio ei varmuudella ole ainoa oikeussubjekti, jota päätös tukitoimen toteamisesta EY 87 artiklassa tarkoitetulla tavalla soveltumattomaksi koskee. Unionin hallintoviranomaisille tunnustettu päätösvalta ja siihen nähden liitännäinen valta määrätä lainvastaiset tuet perittäväksi takaisin koskee välittömästi sekä tuensaajaa että sen kanssa kilpailevia yrityksiä niinä tahoina, joita asia koskee, kun otetaan huomioon, että ne voivat valittaa komission kieltävästä päätöksestä. Puolustautumisoikeudet liittyvät siten kaikille, joita päätös koskee (eli sekä jäsenvaltioille että ulkopuolisille, jotka eivät saa komission kieltämää tukea), epäedullisiin hallintopäätöksiin, ja tätä epäedullista tilannetta on pidettävä edellytyksenä kontradiktorisen periaatteen soveltamiselle kaikkiin niihin, joita päätös koskee.

149 Komission viittamassa oikeuskäytännössä tunnustetaan ainakin se, että ”[muille tahoille, joita asia koskee, kuin jäsenvaltiolle on taattava] oikeus osallistua hallinnolliseen menettelyyn ainoastaan siinä määrin kuin yksittäistapaukseen liittyvissä olosuhteissa on tarkoituksenmukaista”. Esillä olevassa asiassa yksi keskeisistä seikoista sen kannalta, miten Terni-tariffin yhteensopivuutta valtiontukia koskevan unionin säännöstön kanssa arvioidaan, on entisten Terni-yhtiöiden lailla nro 1643/62 toteutetun pakkolunastuksen suorittamisen aikaan vallinneen taloudellisen ja rahoituksellisen tilanteen arviointi. Kantajan mukaan tämä seikka on ratkaiseva myös sen vuoksi, että asian ratkaisu riippuu Terniltä pakkolunastetun omaisuuden ja Terni-tariffin 31.12.2010 saakka tuottaman hyödyn nykyarvojen vertailusta, ja sen vuoksi, että riidanalainen seikka koskee ainoastaan mahdollisuutta pitää mainitun tariffin soveltamisajan viimeisintä jatkamista lisäkorvauksena Ternin poikkeuksellisen pakkolunastuksen vuoksi kärsimästä vahingosta.

150 Kantaja väittää vielä, että vaikka edellä esitettyä ei otettaisi huomioon, komissio on silti rikkonut vakavasti olennaisia menettelymääräyksiä muodollisen tutkintamenettelyn aikana sekä sen itsensä että Italian tasavallan osalta. Riidanalainen päätös on joka tapauksessa lainvastainen, vaikka hyväksyttäisiin suppea näkemys kantajan puolustautumisoikeuksista, sillä sitä rasittaa korjaamiskelvoton ristiriita riidanalaisen päätöksen selvitysosan, perusteluosan ja päätösosan välillä. Niillä henkilöillä, joita menettely koski, ei ollut riittäviä takeita, jotka olisivat mahdollistaneet menettelyn

suorittavan viranomaisen näkemysten kyseenalaistamisen sellaisen seikan osalta, joka osoittautui myöhemmin keskeiseksi riidanalaisen päätöksen kannalta. Tämä puute aiheutti sen, että Italian tasavallan antamalla yksityiskohtaisella vastauksella komission 20.2.2007 päivätyssä kirjeessä esittämiin kysymyksiin ei tosiasiassa ollut mitään merkitystä.

151 Komissio vastaa, että edunsaajat eivät vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan voi valtiontukien valvontamenettelyssä vaatia, että komission olisi kuultava niitä kontradiktorisella tavalla, minkä lisäksi niillä ei ole puolustautumisoikeuksia eivätkä ne voi vedota sille jäsenvaltiolle, jota vastaan menettely on aloitettu, kuuluviin oikeuksiin.

152 Lisäksi komissio väittää, ettei sitä voida moittia kontradiktorisen periaatteen tai Italian tasavallan puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta esillä olevassa asiassa. Se väittää näin ollen, ettei se ole missään vaiheessa menettelyä ilmoittanut mainitulle jäsenvaltiolle, että se arvioisi Terni-tariffin soveltuvuutta ex post tutkimatta, voidaanko tämä riidanalaisessa toimessa säädetty tariffi oikeuttaa Ternin vuonna 1962 kärsimän pakkolunastuksen perusteella suoritettavana vahingonkorvauksena, mistä on osoituksena se, että Italian viranomaiset ja entiset Terni-yhtiöt ovat menettelyn aikana todella esittäneet argumentteja sen osoittamiseksi, että mainitun pidennyksen on katsottava kuuluvan olennaisena osana Ternille asetuksella nro 1165/63 ex ante suoritettavaksi säädettyyn vahingonkorvaukseen.

153 Komissio korostaa, että vaikka Italian viranomaisten esittämä selvitys on todettu merkityksettömäksi, se on kuitenkin tutkinut sen perusteellisesti ja todennut, että selvityksen perustana oleva menetelmä oli epätäsmällinen ja/tai virheellinen. Se lisää, että kun kantaja väittää, että ”riidanalainen päätös on joka tapauksessa lainvastainen, sillä sitä rasittaa korjaamiskelvoton ristiriita selvitysosan, perusteluosan ja päätösosan

välillä", se esittää uuden kanneperusteen, joka on työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan nojalla jätettävä tutkimatta.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

154 On huomattava, että komissio ilmoitti 19.7.2006 päivätyllä kirjeellä Italian tasavallalle päätöksestään aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu menettely ja että se on julkaisemalla mainitun päätöksen Euroopan unionin virallisessa lehdessä kehottanut ulkopuolisia, joita asia koskee, esittämään riidanalaista toimea koskevat huomautuksensa.

155 Komissio totesi ensin, että "ratkaisun saavuttaminen edellyttää muita tietoja", ja pyysi sitten 20.2.2007 päivätyllä kirjeellä Italian tasavaltaa toimittamaan sille tiedot, joiden perusteella voidaan objektiivisesti verrata pakkolunastetun omaisuuden arvoa Terni-tariffin sitä koskevan järjestelmän käyttöönotosta vuoteen 2010 saakka tuottaman edun arvoon, sekä kyseisten arvojen nykyarvot.

156 Vastauksena tähän pyyntöön Italian viranomaiset esittivät huhtikuussa 2007 komissiolle riippumattoman konsultin entisten Terni-yhtiöiden pyynnöstä toteuttaman tutkimuksen, jossa mainittiin, että Terni-tariffilla saadun edun kokonaisarvo oli kansallistamisen vuoksi pakkolunastetun omaisuuden (vuonna 2006 päivitettyä) kirjanpitoarvoa pienempi eikä ylikorvausta ollut siten suoritettu.

157 Riidanalaisen päätöksen 82 ja 83 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on arvioinut ensinnäkin, että tämä selvitys ei ollut merkityksellinen, koska korvaamistavan soveltuvuuden arvioinnin on välttämättä tapahduttava ex ante eli pakkolunastusajankohdan mukaan. Komissio on tämän lähestymistavan mukaisesti todennut, että edunsaajat eivät olleet korvauksena myönnetyn alkuperäisen tariffitoimen soveltamisajan päättymiseen saakka, ja ainoastaan tähän saakka, saaneet mitään etua, eikä tätä johtopäätöstä voida kyseenalaistaa voittoja ja tappioita koskevilla laskelmilla, varsinkin jos ne on toteutettu jälkikäteen.

158 Toiseksi komissio on tutkinut sisällöllisesti Italian viranomaisten toimittaman selvityksen ja todennut, että tämän selvityksen perustana oleva menetelmä oli epätäsmällinen ja virheellinen, koska siinä aliarvioitiin systemaattisesti entisille Terni-yhtiöille annettu etu ja todennäköisesti yliarvioitiin pakkolunastetun omaisuuden arvo (riidanalaisen päätöksen 87–90 perustelukappale).

159 Kantaja väittää ensinnäkin, että riidanalainen päätös tehtiin olosuhteissa, joissa kantajalla ei ollut täyttä mahdollisuutta käyttää puolustautumisoikeuksiaan ja osallistua päätöksen kohteen ratkaisemista koskevaan menettelyyn. Komissio katsoi sen jälkeen, kun se oli saanut pyydetyn vertailevan arvioinnin sisältävän selvityksen, yllättäen ja ilmoittamatta kantajalle, ettei selvityksellä ollut mitään merkitystä. Komissio ei ollut antanut kantajalle mahdollisuutta kyseenalaistaa muodollisen tutkintamenettelyn aikana tämän toimielimen näkemystä Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisen lainvastaisuudesta valtiontukia koskevan säännöstön kannalta, koska se ei menettelyn aikana tiedottanut kantajalle 20.2.2007 päivätyssä kirjeessä pyydettyjen tietojen ja siten riidanalaisen toimen arviointia koskevasta muutoksesta.

160 Näitä perusteluja ei voida hyväksyä.

161 Puolustautumisoikeuksien loukkaamisen osalta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että valtiontukien valvontamenettely on sen systematiikan perusteella menettely, joka aloitetaan tuen myöntämisestä unionin oikeuden mukaisten velvoitteidensa valossa vastuussa olevaa jäsenvaltiota vastaan (asia 234/84, Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, Kok., s. 2263, Kok. Ep. VIII, s. 717, 29 kohta ja yhdistetyt asiat C-74/00 P ja C-75/00 P, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomio 24.9.2002, Kok., s. I-7869, 81 kohta).

162 Menettelyssä ne, joita asia koskee, eivät tuen myöntämisestä vastuussa olevaa jäsenvaltiota lukuun ottamatta voi siis itse vaatia, että komission olisi kuultava niitä samalla kontradiktorisella tavalla kuin sen on kuultava kyseistä jäsenvaltiota (asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 59 kohta ja edellä 161 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomion 82 kohta). Niillä on näin ollen lähinnä komission tietolähteen asema (asia T-266/94, Skibsværftsforeningen ym. v. komissio, tuomio 22.10.1996, Kok., s. II-1399, 256 kohta ja yhdistetyt asiat T-371/94 ja T-394/94, British Airways ym. v. komissio, tuomio 25.6.1998, Kok., s. II-2405, 59 kohta).

163 Yhdessäkään valtiontukien valvontamenettelyä koskevassa määräyksessä tai säännöksessä ei anneta tuensaajalle kaikista niistä, joita asia koskee, mitään erityistä asemaa. On lisäksi syytä muistuttaa, että valtiontukien valvontamenettely ei ole tuensaajaa ”vastaan” aloitettu menettely, joka tarkoittaisi sitä, että tuensaaja voisi vedota niin laajoihin oikeuksiin kuin puolustautumisoikeudet sellaisinaan (edellä 161 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomion 83 kohta ja asia T-198/01, Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2717, 193 kohta).

164 Kantaja väittää, että edellä mainittu oikeuskäytäntö perustuu asetuksen N:o 659/1999 20 artiklan epätäydelliseen lukemiseen eikä siinä oteta huomioon EY 88 artiklan 2 kohtaa, jossa määrätään kontradiktorisesta menettelystä siltä osin kuin komissio sen mukaan vaatii ”niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa”.

165 On riittävää todeta, että kyseisen oikeuskäytännön kohteena on nimenomaan EY 88 artiklan 2 kohdan sekä asetuksen N:o 659/1999 6 ja 20 artiklan, joissa säädetään niiden, joita asia koskee, oikeudesta esittää huomautuksensa muodollisen tutkintamenettelyn aikana, tulkitseminen.

166 Lisäksi toisin kuin kantaja väittää, sitä ei voida pitää riidanalaisen päätöksen adressaattina, vaikka päätöksessä todetaan sen saama tuki yhteismarkkinoille soveltumattomaksi. Komission tekemien valtiontukia koskevien päätösten adressaatteja ovat vain ja ainoastaan kyseiset jäsenvaltiot (ks. asetuksen N:o 659/1999 25 artikla ja edellä 162 kohdassa mainittu asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 45 kohta).

167 Tässä yhteydessä on todettava, että unionin tuomioistuimet eivät voi kuulluksi tulemista koskevan oikeuden ja hyvän hallintotavan periaatteen, joihin kantaja vetoaa, kaltaisten yleisten oikeusperiaatteiden perusteella laajentaa niille, joita asia koskee, valtiontukien valvontamenettelyn yhteydessä perussopimuksessa ja johdetussa oikeudessa myönnettyjä menettelyllisiä oikeuksia (edellä 163 kohdassa mainittu asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomion 194 kohta). Se, että kantajalla on riidanalaista päätöstä koskeva asiavaltuus, ei myöskään mahdollista sitä.

168 Oikeuskäytännössä on todettu, että mistään valtiontukia koskevasta määräyksestä tai säännöksestä tai oikeuskäytännöstä ei ilmene, että komission velvollisuutena olisi kuulla valtionvarojen saajaa siitä oikeudellisesta arvioinnista, jonka se tekee kyseessä olevasta toimenpiteestä, tai että sen velvollisuutena olisi tiedottaa asianomaiselle jäsenvaltiolle tai varsinkaan tuensaajalle kannastaan ennen päätöksensä tekemistä, kun niitä, joita asia koskee, sekä jäsenvaltiota on vaadittu esittämään huomautuksensa (edellä 163 kohdassa mainittu asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomion 198 kohta).

169 On joka tapauksessa korostettava, että kantajaa on kehotettu esittämään huomautuksensa ja että se on käyttänyt tätä mahdollisuutta, kun se on esittänyt yksityiskohtaiset huomautuksensa komissiolle.

170 Kantaja on esittänyt, että Terni-tariffi on laillinen korvaus, johon Terni-yhtiö oli oikeutettu, kun sen omaisuutta oli pakkolunastettu, eikä sitä voida näin ollen pitää valtiontukena. Se on palauttanut mieleen tämän tariffin historian ja korostanut, että sen voimassaolon jatkamiset vuoden 1991 jälkeen liittyivät muille yrityksille myönnettyjen vesivoimakonsessioiden yleiseen uudistamiseen ja että sen vuoksi ne vastasivat periaatetta, jonka mukaan Terniä oli kohdeltava samalla tavoin kuin niitä omaan käyttöön tuottajia, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu ja jotka saattoivat jatkaa sähkön tuotantoa ja kulutusta hyvin alhaisin kustannuksin (riidanalaisen päätöksen 43 ja 44 perustelukappale).

171 Kantaja on siis muodollisen tutkintamenettelyn aikana esittänyt väitteitä, joilla se pyrkii osoittamaan, että Terni-tariffin uudistamista olisi pidettävä olennaisena osana asetuksen nro 1165/63 6 §:ssä säädettyä järjestelmää, jolla suoritetaan vahingonkorvaus Ternille.

172 Juuri tähän komissio on ensinnäkin ottanut kantaa, kun se on todennut, että riidanalainen toimi merkitsee EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Kantaja väittää siten virheellisesti, että komissio esti sitä ”osallistumasta päätöksen kohteen ratkaisemista koskevaan menettelyyn” tai että siltä ”evättiin ilman oikeudellista perustetta mahdollisuus kyseenalaistaa muodollisen tutkintamenettelyn aikana tämän toimielimen näkemys Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisen lainvastaisuudesta valtiontukia koskevan säännöstön kannalta”.

173 On todettava vielä, että kantajan väite siitä, että komissio muutti menettelyn aikana radikaalisti 20.2.2007 päivätyllä kirjeellä pyytämiään tietoja ja siten riidanalaista toimea koskevaa arviointia, ei vastaa muodollisen tutkintamenettelyn kohdetta ja perustuu 20.2.2007 päivätyn tiedonsaantipyynnön tekstin virheelliseen lukemistapaan.

174 Komissio on pitänyt tarpeellisena kerätä kansallistamisen yhteydessä valtiolle luovutetun omaisuuden kirjanpitoarvoa koskevia tietoja. Kyseessä ei kuitenkaan ollut ainoa 20.2.2007 päivättyyn kirjeeseen sisältyvistä tiedonsaantipyynnöistä, ja muotoilu, jonka mukaan pyydetyt tiedot olivat tarpeen ”ratkaisun saavuttamiseksi” kyseisessä asiassa, on sijoitettava muodollisen tutkintamenettelyn ja sen tavoitteiden, joita ovat se, että ne tahot, joita asia koskee, tulevat kuulluiksi, ja se, että komissio on tietoinen kaikista asiaa koskevista tiedoista, ennen kuin se tekee päätöksensä, asiayhteyteen (ks. vastaavasti asia 84/82, Saksa v. komissio, tuomio 20.3.1984, Kok., s. 1451, Kok. Ep. VII, s. 545, 13 kohta).

175 Muodollisella tutkintamenettelyllä ei voi olla edellä kuvatusta poikkeavaa ulottuvuutta, eikä siihen sisälly muun muassa tiettyjen asiakirja-aineistoon kuuluvien seikkojen toteamista lopullisesti ennen lopullisen päätöksen tekemistä.

176 On todettava, että 20.2.2007 päivätystä kirjeestä ei voida kantajan väittämällä tavalla päätellä, että komissio olisi pitänyt ”ratkaisevana sen kannalta, luokitellaanko alennettu tariffi valtiontueksi, sen osoittamista, että tämän korvauksen (nyky-)arvo oli sama tai pienempi kuin pakkolunastetun omaisuuden arvo”. Tämä väite perustuu mainitun kirjeen tekstin virheelliseen lukemiseen.

177 Komissio ei missään tapauksessa ole koskaan ilmoittanut Italian viranomaisille eikä entisille Terni-yhtiöille, että se arvioisi Terni-tariffin soveltuvuutta jälkikäteen tutkimatta sitä, voidaanko mainitun tariffin soveltamisajan jatkaminen riidanalaisella toimella oikeuttaa vahingonkorvauksena Ternin vuonna 1962 suoritetun pakkolunastuksen vuoksi kärsimästä vahingosta.

178 Edellä esitetystä seuraa, että kantajan puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva väite on hylättävä.

179 Kantaja väittää toiseksi, että riidanalainen päätös on joka tapauksessa lainvastainen, vaikka hyväksyttäisiin suppea näkemys niiden, joita asia koskee, puolustautumisoikeuksista asetuksen N:o 659/1999 nojalla aloitetussa menettelyssä, sillä sitä rasittaa korjaamiskelvoton ristiriita päätöksen selvitysosan, perusteluosan ja päätösosan välillä.

180 Komissio väittää, että mainittua kanneperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi, ja vetoaa työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohtaan, jossa säädetään, että asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin.

181 On kuitenkin huomattava, että mainittua kanneperustetta ei voida pitää uutena, koska se mainittiin jo kannekirjelmässä. Komission vaatimus sen tutkimatta jättämisestä on siten hylättävä.

182 Kanneperusteen täsmällistä ulottuvuutta on kuitenkin vaikea hahmottaa, koska yksin ”päätöksen selvitysosan, perusteluosan ja päätösosan välisen korjaamiskelvotonta ristiriitaa” koskevan väitteen perusteella ei voida todeta täsmällistä rikkomista, kun tarkastellaan sitä, onko komissio mahdollisesti rikkonut unionin säännöstöön kuuluvaa säännöstä tai loukannut unionin oikeuden yleistä oikeusperiaatetta.

183 Kantajan vastauskirjelmässä kanneperustetta seuraa selitys: ”Niillä henkilöillä, joita menettely koskee, ei ollut riittäviä takeita, jotka olisivat mahdollistaneet menettelyn suorittavan viranomaisen (komission) näkemysten kyseenalaistamisen sellaisen seikan osalta, joka myöhemmin osoittautui keskeiseksi päätöksen tekemisen kannalta.” Tämä perustelu osoittaa, että kyseinen kanneperuste ei eroa edellä 178 kohdassa mainitulla tavalla hylätystä kantajan puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevasta kanneperusteesta.

184 Lopuksi on huomattava, että kantajan vastauskirjelmässä on mainittu, että ”komissio on silti rikkonut vakavasti olennaisia menettelymääräyksiä muodollisen tutkintamenettelyn aikana sekä sen itsensä että Italian tasavallan osalta, joilta kummaltakin vietiin oikeudetta mahdollisuus kyseenalaistaa tämän toimielimen näkemys alennetun tariffin soveltamisajan jatkamisen lainvastaisuudesta valtiontukia koskevan säännöstön kannalta” .

185 Siltä osin kuin kantajan tarkoituksena on esittää Italian tasavallan puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva kanneperuste, mainittu kanneperuste on hylättävä sen vuoksi, etteivät tutkittavaksi ottamisen edellytykset täyty, ja joka tapauksessa perusteettomana.

186 On huomattava, että puolustautumisoikeuksien loukkaaminen merkitsee subjektiivisten oikeuksien loukkaamista (ks. yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 425 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja että asianomaisen jäsenvaltion on siis itse vedottava siihen (ks. vastaavasti edellä 163 kohdassa mainittu asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomion 203 kohta).

187 Näin ollen kantajan esittämää väitettä, jonka mukaan asianomaisen jäsenvaltion, tässä tapauksessa Italian tasavallan, puolustautumisoikeuksia on loukattu, ei voida ottaa tutkittavaksi.

188 Vaikka tämä kanneperuste voitaisiin ottaa tutkittavaksi, sitä ei kuitenkaan voitaisi hyväksyä.

189 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen periaate edellyttää, että asianomaiselle jäsenvaltiolle annetaan tilaisuus esittää tehokkaasti näkemyksensä sellaisista niiden kolmansien osapuolten, joita asia koskee, EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti esittämistä huomautuksista, jotka komissio aikoo ottaa päätöksensä perustaksi. Jos jäsenvaltiolle ei ole annettu tilaisuutta kommentoida näitä huomautuksia, komissio ei voi käyttää niitä päätöksessään kyseistä jäsenvaltiota vastaan. Tällaisesta puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta voi kuitenkin seurata päätöksen kumoaminen ainoastaan, jos menettely olisi voinut johtaa toisenlaiseen tulokseen ilman kyseistä sääntöjenvastaisuutta (asia 259/85, Ranska v. komissio, tuomio 11.11.1987, Kok., s. 4393, 12 ja 13 kohta ja asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok., s. I-307, Kok. Ep. X, s. 319, 29–31 kohta).

190 Esillä olevassa asiassa on todettava, että komissiota ei ole moitittu siitä, että se olisi ottanut päätöksensä perustaksi sellaiset kolmansien osapuolten, joita asia koskee, huomautukset, joiden osalta Italian tasavallalle ei olisi varattu tilaisuutta esittää

näkemystään. Italian tasavallalla on ollut EY 88 artiklan 2 kohdassa ja asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 2 kohdassa edellytetty mahdollisuus esittää huomautuksensa menettelyn aloittamista koskevasta päätöksestä, ja sille on toimitettu kolmansien osapuolten, joita asia koskee, tässä yhteydessä esittämät huomautukset, mistä on osaltaan seurannut sen puolelta 22.12.2006 päivätyssä kirjeessä ilmaistu reaktio (riidanalaisen päätöksen kuudes perustelukappale).

191 Kantaja väittää, että komissio ei ollut antanut Italian tasavallalle ja kantajalle itselleen mahdollisuutta kyseenalaistaa muodollisen tutkintamenettelyn aikana tämän toimielimen näkemystä Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisen lainvastaisuudesta valtiontukia koskevan säännöstön kannalta, koska se ei menettelyn aikana tiedottanut Italian tasavallalle 20.2.2007 päivätyssä kirjeessä pyydettyjen tietojen ja siten riidanalaisen toimen arviointia koskevasta muutoksesta.

192 On korostettava, että Italian tasavalta on komissiolle muodollisen tutkintamenettelyn kuluessa toimittamissaan huomautuksissa esittänyt, että niin alkuperäinen tariffisopimus – Ternin saama lainmukainen korvaus sen omaisuuden pakkolunastamisesta – kuin sen myöhemmät jatkamisetkaan eivät ole valtiontukea. Se viittaa tämän näkemyksen tueksi useisiin unionin tuomioistuimen tuomioihin, joissa on todettu, etteivät tietyt yrityksille myönnettyjen korvausten muodot ole valtiontukea, erityisesti silloin, kun kyse on vahingonkorvauksista ja yleishyödyllisistä palveluista maksetuista korvauksista (riidanalaisen päätöksen 58 perustelukappale).

193 Riidanalaisen päätöksen 59 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Terni-tariffin hyväksymisestä valtiontukena [Italian tasavalta] toteaa, että laista nro 9/1991, jossa säädetään tariffin voimassaolon jatkamisesta ensimmäisen kerran,

ilmoitettiin komissiolle asianmukaisesti ja komissio hyväksyi sen. Kun tariffin voimassaoloa on sittemmin jatkettu samalla kun sähköä vesivoimalla tuottaville laitoksille myönnetyn [konsession] voimassaoloa on jatkettu, on noudatettu samaa logiikkaa, jota komissio ei ole koskaan kyseenalaistanut. Sen vuoksi Terni-tariffia olisi Italian [tasavallan] mukaan pidettävä voimassa olevana toimenpiteenä, joka ei ole tukea."

194 Italian tasavalta on siten muodollisen tutkintamenettelyn kuluessa esittänyt näkemyksensä riidanalaisen toimen vahingonkorvausluonteesta.

195 Lisäksi edellä 191 kohdassa mainittu kantajan väite ei liity muodollisen tutkintamenettelyn kohteeseen ja perustuu 20.2.2007 päivätyssä kirjeessä esitetyn tietojensaantipyynnön virheelliseen lukemiseen, kuten edellä on mainittu.

196 On huomattava vielä, että mistään valtiontukia koskevasta säännöksestä tai määräyksestä tai oikeuskäytännöstä ei ilmene, että komission velvollisuutena olisi kuulla valtiontukien saajaa siitä oikeudellisesta arvioinnista, jonka se tekee kyseessä olevasta toimenpiteestä, tai että sen velvollisuutena olisi tiedottaa asianomaiselle jäsenvaltiolle tai varsinkaan tuensaajalle kannastaan ennen päätöksensä tekemistä, kun niille, joita asia koskee, sekä jäsenvaltiolle on annettu mahdollisuus esittää huomautuksensa (edellä 163 kohdassa mainittu asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomion 198 kohta).

Italian viranomaisten esittämää taloudellista selvitystä koskeva ilmeinen arviointivirhe

– Asianosaisten lausumat

197 Kantaja esittää, että komissio kyseenalaistaa Italian viranomaisten esittämän taloudellisen selvityksen kahden seikan osalta.

198 Ensinnäkin tässä selvityksessä yliarvioidaan pakkolunastettujen laitosten arvo, eikä oteta huomioon sitä, että nämä laitokset ja niihin liittyvä omaisuus olisi pitänyt palauttaa valtiolle konsession päättyessä.

199 Kantaja esittää, että pakkolunastetun omaisuuden arvon laskenta Ternin vuosittaisten tilinpäätösten avulla on juuri se, mitä komissio oli pyytänyt, ja että alkuperäiset, notaarin vahvistamat tilinpäätökset olivat täysin yhtiöoikeutta koskevan säännöstön, mukaan lukien säännökset omaisuuden arvon ”kuolettamisesta” suhteessa mahdollisten konsessioiden jäljellä olevaan kestoon, mukaisia.

200 Sen lisäksi, että komission väitteiden hyväksymisestä seuraisi todistustaakan kääntyminen, niissä ei oteta huomioon sitä, että ilman pakkolunastusta Ternin vesivoimakonsessioita olisi jatkettu useaan otteeseen 31.12.2020 saakka, kuten kaikkien muiden omaan käyttöön tuottajien, joiden omaisuutta ei pakkolunastettu, konsessioita.

201 Toiseksi kantaja väittää, että komission mukaan kyseessä olevassa selvityksessä aliarvioitiin Terni-tariffin tuottaman edun arvoa, koska Ternin todellisuudessa maksamaa määrää olisi mainitun tariffiedun laskemiseksi pitänyt verrata tariffiin, jonka mainittua yhtiötä sähkönkulutukseltaan vastaava muu kuin omaan käyttöön tuottaja normaalisti maksaa.

202 Kantaja vastaa, että Terni ja sen seuraajat on vapautettu tietyistä tariffin muodostavista osista (esimerkiksi lämpölisämaksu) laista nro 1643/62 ja sen soveltamisasetuksesta täysin erillisillä ja niiden jälkeen annetuilla lakien ja asetusten säännöksillä mutta mainitun lain perusteena olevan omaan käyttöön tuottajien kanssa suoritettavan vertailun logiikan mukaisesti. On siten virheellistä väittää, että Terni-tariffia olisi saadun edun arvon arvioimiseksi verrattava (lämpölisämaksun sisältävään) ”tavanomaiseen tariffiin”, jonka muut toimijat kuin omaan käyttöön tuottajat joutuvat maksamaan. Samaa ajattelua voidaan soveltaa entisten Terni-yhtiöiden sähkötoimialan korvauskassasta vuosien 2000 ja 2006 välisenä aikana saamien ”korvaavien etujen” laskentaan.

203 Etu on siten kantajan mukaan laskettava sen hinnan perusteella, joka entisten Terni-yhtiöiden olisi joka tapauksessa pitänyt edellä mainittujen säännösten perusteella maksaa, eikä sähkömarkkinoiden normaalihinnan perusteella, kuten komissio virheellisesti väittää.

204 Komissio huomauttaa, että se on tutkinut Italian viranomaisten esittämän selvityksen sisällöllisesti vain toissijaisesti ja että esillä olevan kanteen toisessa osassa mainitut väitteet ovat joka tapauksessa vaikutuksettomia, jos sen väite siitä, ettei selvityksellä ole merkitystä, vahvistetaan.

205 Se korostaa, että kantaja ei kiistä sitä riidanalaisen päätöksen 90 perustelukappaleessa esitettyä havaintoa, jonka mukaan ”selvityksessä omaisuuden kirjanpitoarvona pidetään Ternin vuoden 1962 tilinpäätöksen ’koneet ja laitteet’ -tase-erää vähennettynä seuraavan vuoden vastaavalla tase-erällä”, vaikka ”ei ole mitään konkreettista näyttöä siitä, että erotus johtuisi yksinomaan vesivoimalaitoksen menettämisestä”. Tämä havainto riittää osoittamaan selvityksen vähäisen luotettavuuden, koska ei ole näytetty, että vahingonkorvauksen asianmukaisuus olisi tutkittu yksin pakkolunastettujen vesivoimalaitosten perusteella.

206 Komissio katsoo, että Italian viranomaisten esittämässä selvityksessä ei täsmennetä sitä, otettiinko Ternin vuoden 1963 tilinpäätökseen perustuvassa laitosten arvon määrittämisessä huomioon sitä, että konsession päättyessä suuri osa näistä laitoksista olisi siirtynyt valtion haltuun. Kantajan muodollinen, notaarin vahvistamaa tilinpäätöstä koskeva huomautus ei poista tätä keskeistä seikkaa koskevaa epävarmuutta. Komissio on esittänyt kantajan sen väitteen osalta, jonka mukaan Ternin vesivoimakonsessiota olisi ilman pakkolunastusta jatkettu joulukuuhun 2020 saakka, että vuonna 1962 pakkolunastetun omaisuuden arvon määrittämiseksi on tarkasteltava pakkolunastushetkellä vallinnutta tilannetta eikä huomioon voida ottaa muutoksia, joita ilman pakkolunastusta olisi voinut myöhemmin tapahtua, ja että vuosi 2020 on joka tapauksessa virheellinen ajankohta, koska lailla nro 266/2005 säädetty vesivoimakonsessioiden voimassaoloajan jatkaminen vuoteen 2020 on julistettu perustuslainvastaiseksi.

207 Komissio väittää tariffien vertailevan arvioinnin osalta, että kyseessä olevassa selvityksessä otetaan virheellisesti vertailukohdaksi (tavanomaisen markkinahinnan sijasta) omaan käyttöön tuottajan maksama hinta eikä oteta huomioon sitä, että Ternin pitäminen virtuaalisena omaan käyttöön tuottajana vuoteen 1992 saakka oli osa tälle yhtiölle suoritettavaa vahingonkorvausta. Jos tämän yhtiön omaisuutta olisi pakkolunastettu ilman vahingonkorvausta, sitä ei olisi pidetty ”virtuaalisena omaan käyttöön tuottajana” ja sen olisi tästä syystä pitänyt maksaa sähköstä tavanomainen markkinahinta (eikä omaan käyttöön tuottajan, joka on vapautettu tietyistä tariffin

muodostavista osista, maksama hinta). Niinpä Ternille myönnetyn vahingonkorvauksen määrän arvioimiseksi on laskettava markkinahinnan (eli ilman vahingonkorvausta maksettavan hinnan) ja tälle (virtuaalisena omaan käyttöön tuottajana pidettävälle) yhtiölle vahingonkorvauksena myönnetyn alennetun tariffin erotus.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

208 On huomattava, että komissio on tutkinut kyseessä olevan selvityksen sisällöllisesti vain toissijaisesti ja että se on ensisijaisesti katsonut, että tämä selvitys ei ole merkityksellinen, koska vahingonkorvaustavan asianmukaisuuden arviointi olisi välttämättä suoritettava ex ante eli pakkolunastushetken tilanteen mukaan. Komissio on tämän lähestymistavan mukaisesti todennut, että alennetun tariffin saaneet eivät olleet alkuperäisenä vahingonkorvauksena myönnetyn tariffitoimen voimassaolon päättymiseen saakka, ja vain tähän saakka, saaneet mitään etua, eikä tätä johtopäätöstä voida kyseenalaistaa voittoja ja tappioita koskevilla laskelmilla, varsinkin jos ne on toteutettu jälkikäteen (riidanalaisen päätöksen 82–85 perustelukappale).

209 Kantaja ei eksplisiittisesti riitauta tätä komission näkemystä siitä, että kyseinen selvitys on lähtökohtaisesti merkityksetön sen kannalta, miten riidanalainen toimi luokitellaan valtiontukia koskevan säännöstön valossa. Se on vedonnut toisen kumoamisperusteen osalta vain väitettyä puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevaan menettelyvirheeseen.

210 Se on sen sijaan riitauttanut tämän lähestymistavan perusteella tehdyn johtopäätöksen EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista koskevan kanneperusteen osalta. On kuitenkin huomattava, että komissio on aivan oikein katsonut, että vuonna 2005 myönnetty

Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen riidanalaisella toimella ei kuulunut olennaisena osana Ternille vuonna 1962 suoritetun pakkolunastuksen perusteella maksattavaan korvaukseen, ja todennut, että entisille Terni-yhtiöille 1.1.2005 alkaen myönnetty alennettu tariffi oli EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki.

211 Näin ollen kanneperuste, joka koskee sitä, että komissio on tehnyt ilmeisen Italian viranomaisten esittämää taloudellista selvitystä koskevan arviointivirheen, on hylättävä tehottomana.

EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste

Asianosaisten lausumat

212 Kantaja väittää, että riidanalainen päätös on lainvastainen siltä osin kuin komissio väittää, että Italian tasavalta on pannut riidanalaisen toimen täytäntöön EY 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti, ja määrää tämän valtion tästä syystä perimään lailla nro 80/05 jo myönnetyt määrät takaisin.

213 Se esittää, että riidanalaisella toimella ei ole kumottu lakia nro 9/91, jolla säädettiin Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisesta 31.12.2007 saakka siten, että määrät vähenevät vaiheittain vuosien 2002 ja 2007 välillä, vaan että se on ”ohitettu”, koska sillä on jäädytetty määrät, joihin yrityksillä oli oikeus 31.12.2004, ja jatkettu mainitun

tariffin ajallista soveltamista vuoteen 2010 saakka. Niinpä vaikka riidanalainen toimi olisi lainvastainen, lain nro 9/91 säännöksiä sovellettaisiin niiden voimassaoloajan luonnolliseen päättymiseen saakka. Autorità per l'energia elettrica e il gas (sähköenergia- ja kaasuasioista vastaava viranomainen, jäljempänä AEEG) teki vuosina 2005 ja 2006 varovaisuuslogiikkaa noudattaen useita päätöksiä, jotta kantaja ja muut entiset Terni-yhtiöt saisivat ainoastaan niille komission jo tutkiman ja hyväksymän lain nro 9/91 perusteella kuuluvat Terni-tariffin määrät.

214 Kantajan sähköalan korvauskassasta vuosina 2005–2007 saamista maksusuorituksia koskevista kirjeistä ilmenee, että kaikki Terni-tariffin perusteella suoritettavat korvaukset on aina, myös lain nro 80/05 voimaantulon jälkeen, suoritettu viittaamatta tähän säännökseen, mikä osoittaa, että se, ettei kantajalle ole suoritettu riidanalaisella toimella säädettyjä määriä, perustuu Italian viranomaisten tarkoitukseen noudattaa EY 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä keskeyttämisvelvoitetta. Kantaja väittää, että se ei ole näin ollen saanut riidanalaisen päätöksen antamiseen johtanutta menettelyä ennen tai sen jälkeen mitään määriä riidanalaisella toimella jatkettuna tariffikomponenttina vaan se on saanut rahaa yksin lain nro 9/91 perusteella.

215 Kantaja esittää, että komissio tiesi, että kantajan vuoteen 2007 saakka saamat määrät oli suoritettu sille lain nro 9/91 perusteella kuuluvien määrien ennakkomaksuna, kuten riidanalaisen päätöksen 33–35 ja 162 perustelukappale osoittavat. Komission väite, jonka mukaan tämä seikka ei voi vaikuttaa riidanalaisen päätöksen pätevyyteen ja koskee vain sen täytäntöönpanoa, on ilmeisen virheellinen. Ei voida kiistää, että edellytykset tuen julistamiselle laittomaksi ja valtion määräämiselle perimään se takaisin puuttuvat, koska riidanalaista toimea ei ole pantu tehokkaasti täytäntöön EY 88 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

216 Lisäksi komission näkemys, jonka mukaan pelkkä riidanalaisen toimen julkaiseminen tai sen voimaantulo merkitsee tuen myöntämistä koskevan keskeyttämisvelvoitteen rikkomista, on paitsi EY 88 artiklan 3 kohdan sanamuodon mukaisen merkityksen myös tämän kiellon asettamisen syyn ja sen tehokkaan vaikutuksen vastainen.

217 EY 88 artiklan 2 ja 3 kohdan määräyksillä on tarkoitus ennen kaikkea estää mahdollinen kilpailun vääristyminen sisämarkkinoilla siitä syystä, että tuensaaja saa kilpailijoihinsa nähden etua ennen kuin komissio tekee päätöksen tämän tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille. Keskeyttämisvelvoitteella on määrä taata tosiasiallinen yhdenvertainen kohtelu toimijoiden välillä siten, että yritys saa etua vasta sitten, kun valtio panee tuen täytäntöön sen jälkeen, kun komissio on tutkinut sen soveltuvuuden yhteismarkkinoille. Koska kantaja ei ole esillä olevassa asiassa voinut saada riidanalaisella toimella myönnettyjä määriä, se ei ole saanut mitään etua suhteessa kilpailijoihinsa eivätkä kilpailun edellytykset ole vääristyneet yhteismarkkinoilla.

218 Komissio esittää, että kantaja ei kiistä sitä, että riidanalaisella toimella säädetty Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen on tullut voimaan ilman, että siitä on ilmoitettu EY 88 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla etukäteen, ja tunnustaa jopa, että AEEG on ryhtynyt erityisiin täytäntöönpanotoimiin Terni-tariffia vastaavien korvauksen osatekijöiden osalta, kun se on sallinut niiden maksamisen edellytyksellä, että edunsaajayritykset asettavat erityisen vakuuden. Vaikka katsottaisiinkin, että riidanalaisella toimella säädettyjä määriä ei ole maksettu, tämä ei missään tapauksessa muuta mitään siltä osin, että tämä toimi on pantu täytäntöön mainitussa artiklassa tarkoitetun etukäteistä ilmoittamista koskevan velvoitteen vastaisesti.

219 Tämä komission kanta on, toisin kuin kantaja väittää, täysin yhteensopiva EY 88 artiklan 3 kohdan tekstin ja logiikan kanssa. Riidanalaisella toimella säädetyn kaltaista tukijärjestelmää ei voida sen voimaantulon jälkeen luokitella vain ”hankkeeksi”, jolla pyritään ottamaan käyttöön mainitussa artiklassa tarkoitetut tuet. Tällaisessa tilanteessa on absurdia ja valtiontukien ennakkovalvontaa koskevan järjestelmän logiikan vastaista katsoa, että komissio voisi todeta EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomisen vasta sen jälkeen, kun se on tarkastanut, että kaikki edunsaajat todella saavat kyseessä olevalla järjestelmällä myönnettyä etua.

220 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että sitä, että kantaja ei ole saanut riidanalaisella toimella säädettyjä määriä, on arvioitava riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon yhteydessä eikä se voi vaikuttaa tämän päätöksen lainmukaisuuteen.

221 Komissio korostaa, että hallinnollisen menettelyn aikana ei ole väitetty, että kantaja ei olisi riidanalaisen toimen voimaantulosta huolimatta saanut siihen liittyvää etua, mikä selittää riidanalaisessa päätöksessä olevan maininnan tuen myöntämisestä EY 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti ja takaisin perintää koskevan vaatimuksen, kuitenkin niin, että riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanovaiheessa on tutkittava, mikä on eri edunsaajien todellisuudessa saaman tuen määrä. Se muistuttaa vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jonka mukaan komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se ole ottanut huomioon sellaisia mahdollisia tosiseikkoja, jotka sille olisi voitu esittää mutta joita sille ei ole esitetty hallinnollisessa menettelyssä, koska komissiolla ei ole viran puolesta velvollisuutta tutkia ja arvioida, mitkä ovat ne seikat, jotka sille olisi voitu esittää.

222 Se esittää vielä, että kantaja ei ole osoittanut, että se ei olisi saanut riidanalaisella toimella myönnettyjä etuja, ja että Italian viranomaisten riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen antamat tiedot osoittavat sitä vastoin, että entiset Terni-yhtiöt ovat

yhdessä hyötyneet Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisesta, koska ne ovat saaneet laissa nro 9/91 säädetyn ylittäviä korvauksia.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

223 Riidanalaisen päätöksen 118–132 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on katsonut, että riidanalaista toimea on pidettävä uutena tukena 1.1.2005 alkaen ja että tämä tuki on lainvastainen, koska Italian tasavalta ei ole ilmoittanut sille lain nro 80/2005 11 §:n 11 momentista.

224 Sen jälkeen, kun komissio on todennut, että kyseiseen tukeen ei voida soveltaa mitään EY 87 artiklassa määrätyistä poikkeuksista, ja julistanut Terni-tariffin soveltamisajan toisen jatkamisen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi (riidanalaisen päätöksen 147 perustelukappale), se on esittänyt, että kaikki yhteismarkkinoille soveltumattomat tuet, joita kantaja, Cementir ja Nuova Terni Industrie Chimiche ovat saaneet lain nro 80/2005 11 §:n 11 momentin nojalla 1.1.2005 alkaen, on perittävä takaisin korkoineen (riidanalaisen päätöksen 160 perustelukappale).

225 Komissio on riidanalaisen päätöksen 161 ja 162 perustelukappaleessa täsmentänyt vielä seuraavaa:

”(161) Takaisinperinnän tarkoituksena on palauttaa tuensaajan kilpailuasema sellaiseksi kuin se oli ennen yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen myöntämistä. Selvitettäessä, millainen entisten Terni-yhtiöiden kilpailuasema oli

ennen lain soveltamista, on otettava huomioon lailla nro 9/1991 säädetty voimassa oleva tukitoimenpide, joka oli hyväksytty vuoteen 2007.

(162) Siksi komissio katsoo, että jäljellä olevat tukisummat, joihin tuensaajilla olisi ollut oikeus lain nro 9/1991 nojalla vuosina 2005, 2006 ja 2007, jos lakia nro 80/2005 ei olisi sovellettu, voidaan vähentää takaisinperittävästä summasta, mikäli [Italian tasavalta] katsoo, että tuensaajilla on niihin kansallisen lain nojalla oikeus."

226 Kantaja väittää, että edellytykset tuen laittomaksi julistamiselle ja valtion määräämiselle perimään se takaisin puuttuvat, koska riidanalaista toimea ei ole pantu tehokkaasti täytäntöön EY 88 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Kantaja ei ole kuitenkaan saanut mitään määriä tariffikomponenttina, jonka soveltamisaikaa oli jatkettu riidanalaisella toimella, vaan vuoteen 2007 saakka saadut määrät olivat sille komission hyväksymän lain nro 9/91 perusteella kuuluvien määrien ennakkomaksua. Koska etukäteisilmoitusta koskevaa velvoitetta ei ole rikottu eikä mitään takaisin perittäviä määriä ole, komissio on rikkonut EY 88 artiklan 3 kohtaa, kun se on julistanut tuen lainvastaiseksi ja määrännyt sen tästä syystä perittäväksi takaisin.

227 Näitä näkemyksiä ei voida hyväksyä.

228 On huomattava, että sellaisten uusien tukien osalta, joita jäsenvaltiot aikovat myöntää, on määrätty ennakkovalvontamenettelystä, jota ilman tukea ei voida pitää säännönmukaisesti myönnettynä (asia C-44/93, Namur-Les assurances du crédit, tuomio 9.8.1994, Kok., s. I-3829, 12 kohta ja edellä 162 kohdassa mainittu asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 35 kohta).

229 EY 88 artiklan 3 kohdan ja asetuksen N:o 659/1999 2 ja 3 artiklan mukaan komissiolle on ilmoitettava tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta, ja suunnitelma voidaan toteuttaa vasta, kun se on antanut implisiittisesti tai eksplisiittisesti suostumuksensa.

230 Jäsenvaltioiden on näin ollen noudatettava kahta erottamatonta velvoitetta eli niiden on etukäteen ilmoitettava tukea koskevasta suunnitelmasta ja lykättävä näiden suunnitelmien toteuttamista siihen saakka, kunnes komissio on ottanut kantaa toimenpiteen soveltuvuuteen yhteismarkkinoille.

231 Asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan f kohdan mukaan sääntöjenvastaisella tuella tarkoitetaan ”uutta tukea, joka on otettu käyttöön perustamissopimuksen [88] artiklan 3 kohdan vastaisesti” eli ilmoittamatta etukäteen komissiolle tai, jos siitä on ilmoitettu, myönnetty, ennen kuin komissio on ottanut siihen kantaa säädetyssä määräajassa.

232 Esillä olevassa asiassa on riidatonta, ettei Terni-tariffin soveltamisajan toinen jatkaminen sisälly lakia koskevaan suunnitelmaan vaan lain nro 80/05 11 §:n 11 momenttiin ja että Italian viranomaiset eivät ole tehneet komissiolle mitään ilmoitusta, mikä on EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomisen osoittava seikka.

233 Kantajan väite siitä, että tariffikomponenttina, jonka soveltamista jatkettiin riidanalaisella toimella, ei ole suoritettu mitään rahamääriä, on näin ollen tältä osin merkityksetön.

234 Oikeuskäytännöstä nimittäin ilmenee, että tukea voidaan pitää myönnettynä, vaikka sen määrää ei ole vielä maksettu edunsaajalle.

235 Oikeuskäytännössä on todettu, että jäsenvaltio ei noudattanut EY 88 artiklan 3 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ilmoitti toimenpiteistä, joilla tukea koskeva järjestelmä otettiin käyttöön, vasta sen jälkeen, kun ne annettiin lakina (asia 169/82, komissio v. Italia, tuomio 27.3.1984, Kok., s. 1603, 11 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut mainitun määräyksen sanamuotoon tukeutuen, että komissiolle on siten ilmoitettava tukitoimenpiteistä jo suunnitteluvaiheessa eli ennen niiden toteuttamista ja silloin kun niitä voidaan vielä muuttaa komission mahdollisten huomautusten mukaisesti (asia T-188/95, Waterleiding Maatschappij v. komissio, tuomio 16.9.1998, Kok., s. II-3713, 118 kohta).

236 Tämä EY 88 artiklan 3 kohdan tulkinta on niin määräyksen sanamuodon kuin sillä säännöstöllä, johon tämä määräys kuuluu, tavoitellun päämäärän, joka on sen varmistaminen, että komissiolla on tilaisuus käyttää hyvissä ajoin ja yleisen edun nimissä tuen myöntämistä tai muuttamista koskeviin suunnitelmiin liittyvää valvontavaltaansa ja suorittaa näin ennalta ehkäisevä tarkastus (ks. vastaavasti edellä 189 kohdassa mainittu asia Ranska v. komissio, 14.2.1990 annetun tuomion 17 kohta). Valtiontukia koskevan ennakkovalvontajärjestelmän logiikan vastaista olisi katsoa, että komissio voisi todeta EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomisen vasta sen jälkeen, kun se on tutkinut, että jokainen edunsaaja todella saa kyseessä olevalla toimenpiteellä myönnettyä etua.

237 Komissio on siten aivan oikein luokitellut riidanalaisen toimen valtionavuksi.

238 Komissio on riidanalaisen päätöksen 147 perustelukappaleessa todennut myös, että koska kyseessä olevaan tukeen ei voida soveltaa mitään EY 87 artiklassa luetelluista poikkeuksista, Terni-tariffin soveltamisajan toista jatkamista on pidettävä yhteismarkkinoille soveltumattomana.

239 Asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan mukaan ”sääntöjenvastaista tukea koskevissa kielteisissä päätöksissä komissio päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet tuen perimiseksi takaisin”. Tämä sanamuoto ilmaisee takaisin perinnän systemaattisuuden. Tästä syystä riidanalaisessa päätöksessä säädetään, että Italian tasavallan kantajan, Cementirin ja Nuova Terni Industrie Chimichen hyväksi täytäntöönpanema tuki ei sovellu yhteismarkkinoille (1 artikla) ja että Italian tasavallan on perittävä mainittu tuki takaisin tuensaajilta (2 artikla).

240 Kantaja riitauttaa takaisin perintää koskevan vaatimuksen pätevyyden ja vetoaa siihen, että vuoteen 2007 mennessä saadut määrät on suoritettu sille yksinomaan lain nro 9/91 perusteella kuuluvien määrien ennakkomaksuna, mistä komissio oli riidanalaisen päätöksen 33–35 ja 162 perustelukappaleen osoittamalla tavalla tietoinen.

241 Ensinnäkin on korostettava, että sen, että riitautettuja tukia ei ole vielä maksettu edunsaajille, ilmoittaminen komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana ei ole tae sitä, että tällaisia maksuja ei olisi maksettu myöhemmin, erityisesti tämän tiedon antamisen ja lopullisen päätöksen tiedoksiantamisen välisenä aikana. Joka tapauksessa komissiota ei voida moittia siitä, että se on tavoitteenaan mahdollisimman laaja oikeussuoja ilmaissut päätöksessä konkreettiset seuraukset selvästi (ks. vastaavasti asia C-364/90, Italia v. komissio, tuomio 28.4.1993, Kok., s. I-2097, 48 ja 49 kohta), kuten komissio on riidanalaisen päätöksen 160–162 perustelukappaleessa tehnyt.

242 On huomattava, että riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että AEEG asetti sen jälkeen, kun komissio oli aloittanut muodollisen tutkintamenettelyn, ehdoksi päätöksellä nro 190/06 lain nro 80/2005 nojalla suoritettaville maksuille, että entiset Terni-yhtiöt antavat vakuuden siltä varalta, että tuki peritään takaisin (riidanalaisen päätöksen 33 perustelukappale).

243 Samassa päätöksessä AEEG antoi vaihtoehtoisen mahdollisuuden maksaa vuonna 2006 ennakkomaksuna tuet, jotka erääntyisivät lain nro 9/91 nojalla edellisen järjestelyn loppuun mennessä (2007). Näistä maksuista AEEG ei vaatinut vakuutta. Entiset Terni-yhtiöt valitsivat tämän vaihtoehdon, ja AEEG pani sen täytäntöön (riidanalaisen päätöksen 34 perustelukappale).

244 Komissio on täsmentänyt, että edellisessä kohdassa mainittuja ennakkomaksuja lukuun ottamatta ”kaikkiin maksuihin, jotka Cassa Conguaglio [per il settore elettrico (sähköalan tasauskassa)] suoritti lain nro 80/2005 nojalla yhtiöille, liittyi vakuus” (riidanalaisen päätöksen 35 perustelukappale).

245 Niinpä komissio on katsonut sen hallussa hallinnollisen menettelyn aikana olevien tietojen perusteella, että vastaaja oli saanut vuonna 2006 tukisuorituksia sekä ennakkomaksuna lain nro 9/91 että lain nro 80/05 nojalla. Tämä selittää sen, että komissio on vaatinut jo suoritetun tuen perimistä takaisin ja täsmentänyt, että jäljellä olevat tukisummat, joihin tuensaajilla olisi ollut lain nro 9/91 nojalla oikeus, ”jos lakia nro 80/2005 ei olisi sovellettu”, voidaan vähentää takaisin perittävästä summasta (riidanalaisen päätöksen 162 perustelukappale).

246 Komissio on kirjallisissa huomautuksissaan korostanut sitä, että Italian viranomaiset tai kantaja eivät ole hallinnollisen menettelyn aikana väittäneet, että entiset Terni-yhtiöt eivät olisi riidanalaisen toimen voimaantulosta huolimatta saaneet siihen liittyvää etua. Kantajan kirjallisiin huomautuksiin ei sisälly mitään sellaista, minkä perusteella tämä komission toteamus voitaisiin kyseenalaistaa.

247 Sen sijaan kannekirjelmän sisältö, josta ilmenee, että kantaja moittii komissiota siitä, ettei se ole suorittanut tutkimusta, jonka perusteella se olisi voinut todeta, ettei mitään takaisin perittäviä määriä ole, tukee tätä näkemystä. Niinpä kantaja esittää, että komissio ei ole pyrkinyt ”tarkastamaan, oliko [Italian tasavalta] konkreettisesti pannut täytäntöön uuden toimen siltä osin kuin määrät, jotka se olisi voinut lain nro 9/91 nojalla saada (mahdollisesti vakuutta vastaan), ylittyvät”.

248 Tässä vaiheessa on muistutettava vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jonka mukaan valtiontukipäätöksen lainmukaisuutta on arvioitava niiden tietojen perusteella, joita komissiolla oli päätöstä tehdessään (asia C-382/99, Alankomaat v. komissio, tuomio 13.6.2002, Kok., s. I-5163, 49 kohta ja edellä 57 kohdassa mainittu asia Espanja v. komissio, tuomion 31 kohta).

249 Ei ole kuitenkaan osoitettu, että komissiolla olisi ollut riidanalaista päätöstä tehdessään tiedossaan se, että sähköalan tasauskassan kantajalle suorittamat määrät olisivat perustuneet yksin lakiin nro 9/91.

250 Tämän lisäksi on syytä huomata, että jäsenvaltion velvollisuus takaisin perittävän tuen täsmällisen määrän laskemiseen kuuluu osana laajempaan kokonaisuuteen, komissiota ja jäsenvaltioita valtiontukia koskevia perussopimuksen määräyksiä täytäntöön pantaessa molemminpuolisesti sitovaan vilpittömän yhteistyön velvoitteeseen, erityisesti silloin, kun laskutoimitukset riippuvat tiedoista, joita jäsenvaltio ei ole toimittanut komissiolle (edellä 248 kohdassa mainittu asia Alankomaat v. komissio, tuomion 91 kohta). Komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se ole ottanut huomioon sellaisia mahdollisia tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja, jotka sille olisi voitu esittää mutta joita sille ei ole esitetty hallinnollisessa menettelyssä, koska komissiolla ei ole viran puolesta velvollisuutta tutkia ja arvioida, mitkä ovat ne seikat, jotka sille olisi voitu esittää (asia T-109/01, Fleuren Compost v. komissio, tuomio 14.1.2004, Kok., s. II-127, 49 kohta).

251 Näin ollen vaikka edellä 249 kohdassa mainittu kantajan väite olisi paikkansapitävä, sillä ei voi olla vaikutusta riidanalaisen päätöksen pätevyyteen vaan ainoastaan tuen takaisin perimistä koskeviin yksityiskohtiin (asia T-354/99, Kuwait Petroleum (Nederland) v. komissio, Kok., s. II-1475, 68 kohta). Tuki on yleensä perittävä takaisin kansallisen oikeuden sovellettavien säännösten mukaisesti, edellyttäen kuitenkin, että niitä sovelletaan siten, ettei niillä tehdä käytännössä mahdottomaksi yhteisön oikeudessa edellytettyä takaisin perimistä (edellä 55 kohdassa mainittu ns. Tubemeusetapaus, tuomion 61 kohta ja asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990, Kok., s. I-3437, Kok. Ep. X, s. 521, 12 kohta), ja tätä täytäntöönpanoa koskevat oikeudenkäyntiasiat kuuluvat ainoastaan kansalliselle tuomioistuimelle (em. asia Kuwait Petroleum (Nederland) v. komissio, tuomion 68 kohta).

252 Edellä esitetystä seuraa, että EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste on hylättävä.

Asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan rikkomista ja luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista koskeva kanneperuste

Asianosaisten lausumat

253 Kantaja huomauttaa, että asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan mukaan ”komissio ei saa vaatia tuen takaisin perimistä, jos tämä olisi [unionin] lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista”. Esillä olevassa asiassa riidanalaiseen päätökseen sisältyvä vaatimus takaisin perimisestä merkitsee luottamuksensuojan periaatteen,

johon voidaan, vaikka sitä tulkitaan valtiontukialalla suppeasti, vedota poikkeuksellisissa olosuhteissa tai tilanteissa, jotka voivat olla perusteena luottamukselle tiettyyn oikeustilaan, loukkaamista.

254 Komissio ei voi johtaa esillä olevan asian asiayhteydestä poikkeavaan asiayhteyteen liittyvästä oikeustapauksesta ehdotonta ja yleistä sääntöä, jolla rajoitetaan luottamuksen suojaaminen vain niihin tapauksiin, joissa hallintoviranomainen on antanut edunsaajalle ”täsmällisen vakuutuksen” tästä oikeustilasta.

255 Kantajan Terni-tariffia koskeva perusteltu luottamus on syntynyt merkityksellisten, todennettavien ja yksiselitteisten oikeudellisten toimien ja menettelyn muodostaman kokonaisuuden perusteella.

256 Kantaja huomauttaa, että Italian viranomaiset jatkoivat ensimmäisen kerran Terni-tariffin soveltamisaikaa lain nro 9/91 20 §:n 4 momentilla vuonna 1962 tapahtuneen sähköalan kansallistamisen ”välttäneiden” omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden jatkamisen vuoksi ja ilmoittivat sitten mainitusta laista komissiolle, jotta se tutkisi sen valtiontukia koskevan säännöstön kannalta.

257 Komissio hyväksyi 6.8.1991 tekemällään päätöksellä lain nro 9/91 kokonaisuudessaan ja huomautuksia esittämättä. Tähän päätökseen ei sisältynyt mitään kohtaa, jossa lain nro 9/91 20 §:n 4 momentilla suoritettu Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen luokiteltaisiin ”yhteismarkkinoille soveltuvaksi tueksi”. Sen sijaan komissio totesi tässä päätöksessä, että se oli päättänyt olla esittämättä huomautuksia mainitun lain säännösten osalta. Komissio ei ole esittänyt näyttöä väitteilleen, joiden mukaan 6.8.1991

tehdyssä päätöksessä ei suinkaan mainittu, että lailla nro 9/91 säädetty järjestelmä ei olisi tuen kaltainen, vaan todettiin se soveltuvaksi yhteismarkkinoille.

258 Kantaja väittää, että 6.8.1991 tehdyn päätöksen jälkeen oli Italian viranomaisten ja komission välisen dialogin vaihe sen seurauksena, että komissio oli esittänyt lakiin nro 9/91 sisältynyttä Terni-tariffin soveltamisajan jatkamista koskevan tiedustelun, josta osoituksena on Italian teollisuus-, kauppa- ja käsityöteollisuusasioista vastaavan ministeriön 19.9.1991 päivätty kirje Italian valtion omistajuusasioista vastaavalle ministeriölle ja ministerineuvoston puheenjohtajiston marraskuussa 1991 Italian tasavallan pysyvälle edustustolle Euroopan yhteisössä lähettämä faksi. Näissä viesteissä Italian viranomaiset kiistivät sen, että Terni-tariffin soveltamisajan jatkamista voitaisiin pitää valtiontukena. Komissio ei ole esittänyt mainittujen viranomaisten toteamuksia koskevia huomautuksia ja on hyväksynyt näin implisiittisesti niiden paikkansapitävyyden.

259 Tämä 6.8.1991 tehdyn päätöksen jälkeinen kirjeenvaihto puhuu sitä komission näkemystä vastaan, jonka mukaan tämä päätös koski Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisen hyväksymistä unionin oikeuden kanssa sopusoinnussa olevana etuna. Kantajan mukaan komissio vain kiistää sen, että edellä mainitun kirjeen ja faksin sisältö kuuluvat 6.8.1991 tehtyyn päätöksen johtaneen asian asiakirja-aineistoon, ja siten unionin yleisen tuomioistuimen olisi kehotettava sitä esittämään Italian tasavallalle todennäköisesti syyskuussa 1992 osoitettu Terni-tariffin soveltamisajan jatkamista koskeva kirjeenvaihto.

260 Kantaja väittää, että 6.8.1991 tehty päätös, sitä seurannut kirjeenvaihto ja komission sen jälkeen antama hyväksyntä ovat omiaan perustelemaan ”oikeustilan”. Se on synnyttänyt kantajalle perustellun luottamuksen Terni-järjestelmän korvausluonteen jatkuvuuteen jopa sen jälkeen, kun se on määritelty uudelleen jälkikäteen, mitä on

pidettävä laillisena. Nämä seikat estävät tämän järjestelmän luokittelemisen valtiontueksi. Näiden seikkojen avulla voidaan osoittaa poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaolo, joka on johtanut kantajan sekä Italian viranomaiset luottamaan siihen, että Terni-tariffin jatkaminen ei vaikuta Terni-järjestelmään vaan siinä noudatetaan alun perin päätettyä yhdenvertaisuutta virtuaalisen omaan käyttöön tuottajan ja omaan käyttöön tuottajien, jotka ovat vesivoimakonsessioiden haltijoita, välillä.

261 Komission riidanalaisen päätöksen 123 perustelukappaleessa suorittama arviointi, jonka mukaan riidanalaisella toimella muutettiin Terni-tariffin laskentatapaa, ei saata edellisessä kohdassa esitettyä johtopäätöstä kyseenalaiseksi. Kantajan mukaan niiden seikkojen kokonaisuus, jotka ovat synnyttäneet sille perustellun luottamuksen, ei perustu tämän tariffin määrittämiseksi vuonna 1991 ja vuonna 2005 käytettyjen laskentatapojen samanlaisuuteen vaan siihen, että molemmissa tapauksissa Ternille (ja sen seuraajille) myönnetty vahingonkorvaus on lainmukaisesti määritetty uudelleen jälkikäteen sen olemassaolon alkuperäisen syyn mukaisesti, ja että kummassakaan tapauksessa tämän korvaustoimen määrittämisestä uudelleen jälkikäteen ei voi itsessään seurata sitä, että tämä toimi luokiteltaisiin valtiontueksi. Komissio ei ota huomioon sitä, että tämä uudelleen tarkastamisen tapa on edunsaajayritykselle asetuksen nro 1165/63 mukaista tapaa epäedullisempi ja että sillä on tarkoitus ainoastaan ottaa huomioon, tietyissä rajoissa, markkinoilla todetut sähkön hinnan vaihtelut, mikä oli selvästi mahdotonta vuonna 1963.

262 Kantaja korostaa, että se on vilpittömässä mielessä luottanut hyväksyntään, jonka komissio lopulta antoi vuonna 1991 päätetyn soveltamisajan jatkamisen korvausluonteelle, ja ryhtynyt Italian viranomaisten kanssa tehdyn sopimuspöytäkirjan, jonka sisältämä päävelvoite oli korvaamistoimen jatkaminen vastauksena merkittäviin sitoumuksiin investointien ja työpaikkojen säilyttämisen osalta, perusteella merkittäviin investointeihin kaivosteollisuudessa.

263 Se väittää vielä, että mahdollinen alennetun tariffin takaisin perintä on myös sanonnan ”non venire contra factum proprium”, joka estää komissiota menettelemästä selvästi ristiriitaisesti samassa kysymyksessä, erityisesti kun tämä menettely on synnyttänyt toiselle osapuolelle vakaan käsityksen tietyn oikeustilan olemassaolosta, vastaista. Tämä luottamuksensuojan periaatteeseen liittyvä seikka estää komissiota muuttamasta esillä olevassa asiassa arviointiaan alennetun tariffin vahingonkorvausluonteesta.

264 Komissio esittää, että oikeuskäytännössä on selvästi ja toistuvasti vahvistettu, että luottamuksensuojaa koskevaan periaatteeseen voidaan vedota vasta vasta hallintoviranomaisen antaman ”täsmällisen vakuuttelun” perusteella eikä, kuten esillä olevassa asiassa, sellaisten epämääräisten seikkojen perusteella, joiden oletetaan synnyttävän enemmälti täsmentämättömän ”oikeustilan”.

265 Kantaja ei voi perustaa kanneperustettaan pelkkään Italian eri hallintoviranomaisten väliseen kirjeenvaihtoon. Vaikka katsottaisiin, että komission ja Italian viranomaisten välillä oli todella yhteydenpitoa, ei ole selvästikään mahdollista katsoa, että ne, koska mahdollisten komissiolta peräisin olevien viestien, joista ei ole viitteitä, sisällöstä ei ole tietoa, voisivat synnyttää kantajan tarkoittaman oikeustilan.

266 Kantajan mainitsemasta 19.9.1991 päivätystä kirjeestä ilmenee, että komissio on pyytänyt Italian viranomaisilta tietoja lailla nro 9/91 säädetystä Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisesta. Tämä seikka ei suinkaan vahvista kantajan näkemystä vaan päinvastoin osoittaa, että komissio ei ole 6.8.1991 tehdyssä päätöksessä ottanut nimenomaisesti kantaa Terni-tariffin soveltamisajan jatkamiseen, missä tilanteessa selvityspyyntöä ei olisi ollut tarpeen esittää.

267 Joka tapauksessa mikään 6.8.1991 tehtyä päätöstä koskeva seikka ei voi johtaa Italian viranomaisia tai entisiä Terni-yhtiöitä ajattelemaan, että komissio ei pitäisi Terni-tariffin soveltamisajan jatkamista valtiontukena. Komissio lisää, että riidanalaisella toimella ei ole vain pidennetty alennetun tariffin soveltamisaikaa vaan myös muutettu täysin tämän tariffin laskemiseksi säädettyä menetelmää, ja se päättelee tästä, että entiset Terni-yhtiöt eivät näin ollen voi edes tämän merkittävän muutoksen perusteella katsoa, että 6.8.1991 tehty päätös, jossa viitattiin lakiin nro 9/91, koski välillisesti riidanalaista toimea.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

268 On huomattava, että riidanalainen toimi on suoritettu ilman ennakkoilmoitusta eli EY 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti.

269 Kun otetaan huomioon komission EY 88 artiklan perusteella harjoittaman valtiontukien valvonnan pakottavuus, yritykset voivat lähtökohtaisesti perustellusti luottaa niille myönnetyn tuen lainmukaisuuteen kuitenkin ainoastaan silloin, kun tukea myönnettäessä on noudatettu kyseisen artiklan mukaista menettelyä. Huolellisen taloudellisen toimijan on nimittäin tavallisesti kyettävä varmistumaan siitä, että tätä menettelyä on noudatettu (edellä 251 kohdassa mainittu asia komissio v. Saksa, tuomion 14 kohta; asia C-169/95, Espanja v. komissio, tuomio 14.1.1997, Kok., s. I-135, 51 kohta ja yhdistetyt asiat T-127/99, T-129/99 ja T-148/99, Diputación Foral de Álava ym. v. komissio, tuomio 6.3.2002, Kok., s. II-1275, 235 kohta).

270 Erityisesti on todettava, että kun tuki pannaan täytäntöön ilmoittamatta sitä ennalta komissiolle, jolloin se on EY 88 artiklan 3 kohdan nojalla sääntöjenvastainen, tuensaaja ei voi kyseisellä hetkellä perustellusti luottaa siihen, että tuki on myönnetty sääntöjenmukaisesti (yhdistetyt asiat C-183/02 P ja C-187/02 P, Demesa ja Territorio Histórico de Álava v. komissio, tuomio 11.11.2004, Kok., s. I-10609, 45 kohta).

271 Oikeuskäytännössä ei kuitenkaan suljeta pois sitä mahdollisuutta, että sääntöjen vastaisen tuen saajat voivat vedota poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joiden perusteella niille on syntynyt perusteltu luottamus tuen sääntöjenmukaisuuteen, vastustaakseen tuen takaisinmaksua (asia C-183/91, komissio v. Kreikka, tuomio 10.6.1993, Kok., s. I-3131, 18 kohta; edellä 270 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Demesa ja Territorio Histórico de Álava v. komissio, tuomion 51 kohta ja yhdistetyt asiat T-126/96 ja T-127/96, BFM ja EFIM v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok., s. II-3437, 69 kohta).

272 On täsmennettävä, että lainvastaisen tuen saajat voivat vedota tällaisiin olosuhteisiin, kuten asiassa 223/85, RSV vastaan komissio, 24.11.1987 annetussa tuomiossa (Kok., s. 4617, 17 kohta) on todettu.

273 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi mainitussa tuomiossa, että se, että komissiolla kestää jonkin aikaa päättää, että tuki on sääntöjenvastainen ja että jäsenvaltion on poistettava se ja perittävä se takaisin, voi tietyissä olosuhteissa synnyttää kyseisen tuen saajissa perustellun luottamuksen, joka estää sen, että komissio velvoittaisi kyseisen jäsenvaltion määräämään tuen palautettavaksi.

274 Tästä seuraa, että poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaolo voi oikeuttaa kumoamaan komission päätöksen, jos tämä ei ole ottanut niitä huomioon, ja tuensaaja voi vedota luottamuksensuojaan unionin tuomioistuimissa.

275 On huomattava myös ja ennen kaikkea, että asetuksen N:o 659/1999 antaminen on synnyttänyt soveltumattomien tukien takaisin perimisen kannalta uuden tilanteen, josta on tehtävä kaikki oikeudelliset johtopäätökset. Mainitun asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan takaisin perimisen systemaattisuus (ensimmäinen virke) mutta säädetään kuitenkin poikkeuksesta (toinen virke), jos takaisin periminen on unionin oikeuden jonkin yleisen periaatteen vastaista.

276 On siis olemassa johdetun oikeuden oikeussäännös, joka komission on otettava huomioon, kun se tekee päätöksiään, ja jonka perusteella se voi tarpeen mukaan olla vaatimatta soveltumattoman tuen takaisin perimistä. On riidatonta, että tällaisen säännöksen rikkomiseen voidaan vedota päätöksen sen osan, jossa palauttamista vaaditaan, kumoamista koskevan vaatimuksen tueksi.

277 Esillä olevan asian tilanne on tällainen, koska komissio on riidanalaisen päätöksen 149–159 perustelukappaleessa tutkinut, ovatko asian olosuhteet sillä tavoin poikkeukselliset, että ne ovat voineet synnyttää entisille Terni-yhtiöille perustellun luottamuksen riidanalaisen toimen lainmukaisuuteen, ja päätynyt kieltävälle kannalle, jonka kantaja riitauttaa vetoamalla nimenomaan asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan rikkomiseen ja luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen.

278 Kantajan väitteet mainitun kanneperusteen perusteltavuuden osalta eivät osoita sellaisten poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaoloa, jotka voisivat olla perusteena kyseisen tuen asianmukaisuutta tai, kuten kantaja väittää, sitä, että riidanalainen toimi ei ole valtiontuki, koskevalle perustellulle luottamukselle.

279 On riidatonta, että 6.8.1991 tehty päätös olla esittämättä huomautuksia vastaa asetuksen N:o 659/1999 4 artiklan 3 kohdassa esitettyä määritelmää tilanteessa, jossa komissio alustavan tutkinnan jälkeen toteaa, että ilmoitetun toimenpiteen soveltuvuudesta

yhteismarkkinoille ei ole epäilyjä siltä osin kuin toimenpide kuuluu perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, ja päättää, että kyseinen toimenpide soveltuu mainituille markkinoille. Mainitun päätöksen sanamuoto tukee komission toteamusta, jonka mukaan lakiin nro 9/91 sisältynyt Terni-tariffin soveltamisajan jatkamista koskeva toimi on siinä luokiteltu soveltuvaksi tueksi (ks. 113 kohta edellä).

280 Se, että Italian teollisuus-, kauppa- ja käsityöteollisuusasioista vastaavan ministeriön 19.9.1991 päivätystä kirjeestä Italian valtion omistajuusasioista vastaavalle ministeriölle ilmenee, että komissio on 6.8.1991 tehdyn päätöksen jälkeen pyytänyt Italian viranomaisilta tietoja lailla nro 9/91 säädetystä Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisesta, ei saata tätä toteamusta kyseenalaiseksi.

281 Tämä seikka osoittaa pikemminkin, kuten komissio riidanalaisen päätöksen 134 ja 135 perustelukappaleessa mainitsee, että asiakirjat, joiden perusteella se teki 6.8.1991 päätöksen, sisälsivät vain suppean kuvauksen ja arvioinnin valtiontukien kannalta merkityksellisistä lain nro 9/91 säännöksistä ja että lain 20 §:n 4 momenttia, jolla Terni-tariffin soveltamisaikaa jatkettiin, ei mainittu, josta ei voida varmuudella päätellä sitä, oliko Terni-tariffi tutkittu ja oliko se tarkoitus hyväksyä.

282 Tästä seuraa, että pelkkä komission tiedonsaantipyyntö ja sen hiljaisuus Italian viranomaisten antaman vastauksen – jos oletetaan, että se todella lähetettiin ja komissio sai sen – jälkeen eivät voi synnyttää kantajalle perusteltua luottamusta.

283 Komission menettely vuoden 1991 elokuusta saman vuoden marraskuuhun saattoi lisäksi antaa vaikutelman sekaannuksesta ja herättää kantajassa kysymyksiä. Pelkästään se, että tuensaaja on saattanut pitää lailla nro 9/91 säädetyn Terni-tariffin soveltamisajan jatkamisen luonnehdintaa valtiontueksi kyseenalaisena, ei kuitenkaan selvästikään riitä minkäänlaisen saatujen tukien sääntöjenmukaisuutta tai sitä, ettei riidanalainen toimenpide ole valtiontuki, koskevan perustellun luottamuksen syntymiseen sille (ks. vastaavasti asia T-55/99, CETM v. komissio, tuomio 29.9.2000, Kok., s. II-3207, 128 kohta).

284 Kuten komissio huomauttaa riidanalaisen päätöksen 154 perustelukappaleessa, 6.8.1991 tehty päätös koskee vain lailla nro 9/91 säädettyä toimenpidettä ja siten tämän toimenpiteen hyväksyminen ei voi synnyttää perusteltua luottamusta lailla nro 80/2005 säädetyn uuden tukitoimenpiteen sääntöjenmukaisuuteen tai siihen, ettei Terni-tariffin soveltamisajan jatkaminen mainitulla säädöksellä merkitse valtiontukea.

285 Tältä osin on huomattava, että lain nro 9/91 kohde oli kaksiosainen eli paitsi Terni-tariffin soveltamisajan ja omaan käyttöön tuottajien vesivoimakonsessioiden voimassaoloajan yhtäaikaisen jatkaminen vuoteen 2001 saakka myös kyseisen tariffin soveltamisesta luopuminen vuoden 2007 jälkeen.

286 On riidatonta, että riidanalaisella toimella lopetettiin yhtäältä vaiheittainen Terni-tariffin soveltamisesta luopuminen, kun siinä säädettiin sen soveltamisesta vähintään vuoteen 2010 saakka, ja toisaalta muutettiin täysin tämän tariffin laskemisessa käytettävää menetelmää, kuten riidanalaisen päätöksen 123 ja 124 perustelukappaleesta ilmenee.

287 Tässä tilanteessa komissio on luokitellut riidanalaisen toimen uudeksi valtiontueksi, eikä kantaja riitauta tätä luokittelua. Tästä toimesta olisi pitänyt EY 88 artiklan 3 kohdan perusteella ilmoittaa komissiolle, mitä ei ole tapahtunut.

288 Tästä seuraa, että kantaja ei ole voinut päätellä 6.8.1991 tehdystä päätöksestä ja komission sen jälkeisestä menettelystä, että lailla nro 80/2005 suoritettua uutta soveltamisajan jatkamistoimea ei voitaisi luokitella EY 87 artiklassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

289 Tässä tilanteessa asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan rikkomista ja luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista koskeva kanneperuste on hylättävä.

290 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, ilman että vaadittuja prosessinjohtotoimia on tarpeen määrätä, että kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

291 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava komission vaatimuksen mukaisesti korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Vilaras Prek Ciucă

Julistettiin Luxemburgissa 1 päivänä heinäkuuta 2010.

Allekirjoitukset

Sisällys

Tosiseikat ..... II - 3237

Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 3243

Oikeudellinen arviointi ..... II - 3245

EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste ..... II - 3246

Asianosaisten lausumat ..... II - 3246

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3255

Olennaisten menettelymääräysten ja EY 87 ja EY 88 artiklan rikkomista sen vuoksi, että Italian viranomaisten esittämää taloudellista selvitystä on arvioitu ilmeisen virheellisesti, koskeva kanneperuste ..... II - 3279

Olennaisten menettelymääräysten rikkominen ..... II - 3279

– Asianosaisten lausumat ..... II - 3279

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3283

Italian viranomaisten esittämää taloudellista selvitystä koskeva ilmeinen arviointivirhe ..... II - 3294

– Asianosaisten lausumat ..... II - 3294

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3297

EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste ..... II - 3298

Asianosaisten lausumat ..... II - 3298

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3302

Asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdan rikkomista ja luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista koskeva kanneperuste ..... II - 3309

Asianosaisten lausumat ..... II - 3309

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 3314

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 3319